

National identitet i det færøskfaglige rum i det almene gymnasium

Tjóðarsamleiki í føroysklærugreinini í studentaskúlanum

Vár í Ólavsstovu

mag.art., phd.-lesandi

Heiðavegur 14, FO-100 Tórshavn, Føroyar, Email: yggdrasil@post.olivant.fo

Úrtak

Føroysklærugreinin í studentaskúlanum er í stóran mun merkt av at vera ein tjóðarfest samleikalærugrein. Í føroysklærugreinarrúminum verður tjóðskapur yvirskipað heilt greitt orðaður sum ættarfrøði, mentan og hugmyndafrøði. Tann mótsetningur, sum tann søguligi diskursurin leggur upp til í spurninginum um tjóðskap, hevur flutt seg. Hagtalsliga bendir á, at talan er um eitt paradgiskifti í hugmyndafrøði diskurskipanini. Í kvalitativu svarinum kemur greitt fram, at í sambandsdiskursinum er tjóðarspurningurin merktur av ættarfrøðiligum og mentanarligum diskursi, meðan sjálvstýrisdiskursurin er merktur av hugmyndafrøðiligum og politiskum diskursi. Paradgiskiftið liggur í, at meðan sambandsdiskursurin í søguligum diskursi var grundfestur í einari dansk-mæltari mentan og donskum tjóðskapi, so er hann í dag merktur av einari føroysk-mæltari mentan og føroyskum tjóðskapi, t.e. at í dag er tað tjóðin, sum útrykkir teirra tjóðarliga samleika, meðan tað í søguligum diskursi var staturin. Sjálvstýrisdiskursurin í samtíðar empiriini er í mun til tann søguliga diskursin heilt týðiliga vorðin meiri hugmyndafrøðiligur, har stovnsetingin av statinum er fremsta málið, meðan tað tjóðarliga í einum søguligum diskursi var meira ein spurningur um at allýsa seg sum eitt sjálvstøðugt fólk, mentanarøki og landafrøðiligt øki.

Artiklens hovedtema er den nationale identitet, sådan som den kommer til udtryk i det færøskfaglige felt i det almene gymnasium.¹ Nationalitet og nation bliver opfattet som afledning af nationalisme. Færøernes statsretslige status medfører, at stat og nation ikke er sammenfaldende. Dette manglende sammenfald er en central ideologisk, politisk og kulturel strids- og forhandlingsdiskurs, og i spørgeskemaundersøgelsen fra 2004 kommer dette til udtryk deri, at eleverne i 3. g. i meget lidt omfang føler, at de er danske statsborgere, dvs. at der i deres nationalismeforståelse ikke er sammenfald mellem stat og nation. Når det nu har vist sig i forbindelse med empiriindsamlingen, at færøskfaget og fagets status som modersmål i høj grad er blevet vurderet i en national diskurs og eksplicit sammenlignet med danskfaget, ville det være oplagt at bruge postkoloniale teorier. Jeg har dog af forskellige årsager hellere valgt at bruge socialkonstruktivistiske teorier (især Norman Fairclough) og har som udgangspunkt i artiklen forstået meningsdannelse som sociale konstruktioner, og den nationalismeforståelse, at en nation er et forestillet fællesskab (især Benedict Anderson).

Ifølge Rod Hauge *et al.* er en nation: “ett folk som bebor ett avgränsat territorium och som söker ett politiskt uttryck för sin gemensamma identitet, vanligen genom ett anspråk på status som självständig stat“ og de fremfører, at nationen, ligesom staten, er i sig selv politisk, og at man kan påstå, at en nation er et folk på jagt efter en stat. De fremhæver, at selv om “nationella anspråk på status som självständig stat inte alltid följer, implicerar idén om nationalitet ett anspråk på statsmakt.”² Ifølge dem er staten på den anden side et ret abstrakt fænomen, som i de fleste tilfælde bliver knyttet til deres myndighed til at udøve magt, og de definerer staten i relation til statsmagt. Denne statsmagt består af institutioner, som har ansvar for at tage fælles beslutninger for samfundet, og de fremfører endvidere, at i en smal forståelse refererer statsmagten til det højeste politiske niveau inden for sådanne institutioner³.

I forbindelse med skolesystemet og den opgave, som nationalstaten tillægger skolen, er det relevant at se på, hvad Anthony Giddens siger om nationalstaten og de institutionelle styreformer, som er med til at afgrænse et territorium i forhold til andre stater. Han siger bl.a.:

Nationalstaten, som eksisterer i et kompleks af andre nationalstater, beror på et sæt af institutionelle styreformer, der opretholder et administrativt monopol over et territorium med demarkerede grænser, hvis herredømme sanktioneres af lov og med direkte kontrol af interne og eksterne voldsmidler⁴

I forlængelse af Giddens kan man sige, at det var den danske stat, som stod for de in-

stitutionelle styreformer og som med sit herredømme og kontrol styrede skolevæsenet i Færøerne helt til det pædagogiske ansvar blev overdraget til færøske myndigheder i 1978, og delvis til 1. januar 2002, hvor skolevæsenet endeligt blev overtaget. Denne modsætning mellem en institutionaliseret nationalitet, som bliver manifesteret igennem statsinstitutioner, og en nationalitet, som ikke er institutionaliseret og som er præget af en ideologisk diskurs med emotionelle og eksistentielle bevæggrunde, har præget og præger stadig det færøske skolevæsen.

Fra en antropologisk synsvinkel fremfører Benedict Anderson, at nationalitet er forestillet politisk fællesskab; forestillet, fordi selv ikke i de mindste nationer vil medlemmerne kende alle deres medfæller, møde dem eller høre om dem. Alligevel er de fleste i fællesskabet i deres sind bevidste om fællesskabet, dvs. at nationen og nationalt tilhørsforhold er en kognitiv mediering, som kan forekomme individet mere eller mindre naturligt, alt efter (ideologisk) ståsted eller engagement i spørgsmålet. Nationen er i sin natur både forestillet som afgrænsende og suveræn på samme tid.⁵ Således forener nationalt fællesskab dets medlemmer både i rum og tid. Derfor er historiske personer som fx den første landnamsmand Grímur Kamban, høvdingen fra Færingasaga Tróndur í Gøtu og bonden, skipperen og tottedigteren Nólsoyar Páll færinger ligesåvel som idræts- og musikidoler, som i nutiden gør sig gældende uden for Færøerne, fx fodboldspilleren Todi Jónsson og musikerne og sangerne Teitur Lassen og Eivør Pálsdóttir omfattet af den etniske be-

nævnelse færing, selv om Grímur Kamban er fra en tid, hvor nation og nationalitetsfællesskab som benævnelse og bevidsthedsform var ikke-eksisterende.

Færøerne skal opfattes som en nation, idet landet opfylder mange af kriterierne for at være en nation, bl.a. at landet har sit eget sprog, en særpræget kultur og et afgrænset territorium, og ikke mindst det forestillede fællesskab, som de fleste nationalismeforskere anser som grundlag for nationen og nationalitet (fx Anderson, Gellner og Milner). Statens tilstedeværelse med semiotiske utryk som fx det danske flag på statsinstitutioner og det danske sprogs jævnbyrdige status med færøsk iflg. hjemmestyreordningen er med til daglig at definere "os" og "de andre". Dermed fremstår staten som en semiotisk italesættelse i den nationale diskursorden og som udtryk for en modvægt og modsætning til nationens særpræg og nationens stræben efter og slagsmål om hegemoni. Det statslige semiotiske udtryk er med til at definere og danne grænser mellem "os" og "de andre". I modsætningsforholdet mellem følelsen af at være en nation og den politiske realitet ligger mange konflikter i den nationale diskursorden. Der pågår også en kontinuerlig ideologisk slåskamp om hegemoni i den ideologiske/politiske nationaldiskursorden.

For Anderson er nationalitet kulturelle artefakter, og i forlængelse heraf fremfører Jon Milner at:

"nationhed" og nationalisme [...] ikke skal ses som noget "naturligt" (for eksempel biologisk-genetisk), eller som noget der har en essens som for eksempel at en verden der består af nationer, er historiens endepunkt der blot har ventet i

tusinder af år på at bryde frem – der er intet deterministisk på spil her. Men alligevel må det vel være lidt mere end en ren historisk tilfældighed at den moderne tid er en nationernes tid."⁶

Endvidere fremfører Milner, at folk, der bebor etablerede nationer (han nævner Danmark som eksempel), synes at det er naturligt at forudsætte, at nationalisme er en ophidset reaktionsmåde, som er typisk for andre. Denne naturlighed, som Milner refererer til, har man aldrig oplevet i Færøerne. Taler man om nationalitet i Færøerne, så taler man om nationalitet uden statsdannelse, og det kan i høj grad være forklaringerne på den mytomaniske og kulturelle forankring, som nationalismediskursen har (se fx Rógvi Thomsen (1993) og (2005)) og kan være en af hovedårsagerne til, at færøskfaget og færøskfagets kontekst, især de sproglige og kulturelle kernepunkter, i høj grad fungerer som institutionalisering af nationalitet.

Anderson påpeger, at det ville være eklere, hvis man havde betragtet nationalisme som tilhørende slægtskab og religion hellere end liberalisme eller fascisme, altså en personlig (eksistentiel), delvis ontologisk/metafysisk diskursorden, frem for en ideologisk socialt/samfundssitueret diskursorden.

I forbindelse med Andersons refleksion over kategoriseringen af nationalisme kan man inddrage Øyvind Østerud, som siger følgende om den sfære, som han mener, at nationalisme befinder sig i:

Nasjonalismen befinner seg i en annen sfære enn andre politiske ideologier [...] den ligger kanskje nærmere kategorier som religion eller

slektskap, men atskiller seg likevel fra begge deler. I forhold til religion er nasjonalisme både mer dennesidig og mer utelukkende, med vekt på nasjonal kultur i opposisjon til et universelt fellesskap. I forhold til slektskap er nasjonalisme et mer omfattende kvasi-slektskap, hvor uttrykk som “fedreland” og “morsmål” er biologisk billedbruk. Men som religion og slektskap er nasjonalitet og nasjonalt fellesskap for mange dypt forpliktende. Det gir uttrykk for kollektiv identitet, og springer dermed fra dypere kilder enn andre ideologier og organisasjoner.⁷

Den dybe forpliktelse, som Østerud knytter sammen med nationalitet og nationalt fellesskap, viser sig at være et gjennomgående træk hos de gymnasieelever, som har deltaget i undersøgelse. Her kan en spørreskemabesvarelse fremdrages som eksempel.

Sp: Hvad er færøskfagets vigtigste opgave i gymnasiet?

Sv: Det vigtigste er at færing har et sprog, fordi det er vigtigt at sproget bliver holdt ved lige. At færøsk litteratur bliver læst, og vi lærer om færøsk historie gennem litteraturen.

[Sv: Tað er týdningarmikið at føroyingar hava eitt mál, tí er tað vikið at málið verður hildið við líka. At føroyskar bókmentir verða lisnar, og vit læra um føroyska søgu gjøgnum bókmentimar].

Sp: Hvilken generel betydning har færøskfaget for det færøske samfund?

Sv: at have færøsk som modersmål i skolen gør, at færøsk er noget særligt. Noget som alle færing har til fælles.

[Sv: At hava føroyskt sum móðurmál í skúlanum ger, at føroyskt er nakað serligt. Nakað sum allir føroyingar hava saman].

Sp: Hvilken betydning har det færøske sprog for dig som person, og hvordan kan du belyse det?

Sv: For mig er det færøske sprog betydningsfyldt, fordi det gør, at jeg hører til det færøske samfund. Føler at jeg hører til Færøerne og ikke til Danmark.

[Sv: Fyri meg er tað føroyska málið týdningarmikið tí at tað ger at eg hoyri til tað føroyska samfelagið. Føli meg hoyra til Føroyar og ikki til Danmark.]

Sp: Hvad er færøsk kultur?

Sv: Færøsk kultur er grindadrab, færøsk dans, slagting [hjemmeslagting af får om efteråret], alt det traditionelle. Sange og sagn og rim. Alt det som [får en] færing til at føle sig som en færing.

[Sv: Føroysk mentan er grindadráp, føroyskur dansur, fletting, alt tað traditionella. Sangir og sagnir og skjaldur. Alt tað sum [fær ein] føroying at føla seg sum ein føroying.]

Sp: Hvad synes du er færøsk kultur?

Sv: Da jeg er sammen med en færing, så føler jeg det. Færing er anderledes end andre mennesker. Ligesom englændere er anderledes end amerikanere. Det vigtigste er, at man kan være sammen og snakke om de samme ting og forstå den anden. Forstå det han taler om og måden han er på.

[Sv: Tá eg eri saman við einum føroyingi, so merki eg tað. Føroyingar eru annarleiddis enn onnur fólk. Líkasum eingilskmenn eru annarleiddis enn amerikanarir. Tað vikiðasta er, at man kann vera saman og snakka um tey somu tingini og skilja hin. Skilja tað, hann snakkar um og mátan hann er uppá. 8

Eyðs besvarelse bærer tydeligt præg af at

være et personligt projekt. Hun bruger fx ikke det deiktiske⁹ pronomener vi eller os om kollektivet færinger, men definerer selvets nationale tilhørsforhold med et abstrakt substantiv: ”alt det som får en færing til at føle sig som en færing eller når jeg er sammen med en færing, så føler jeg det.” Den tydelige observatørstatus, som selvet indtager i besvarelsen illuderer en objektiverende gyldighed, som tydeligt fremtræder som en tillært nationsbygningsdiskurs af forpligtende karakter, fx når hun italesætter modersmålet/det færøske sprog som et semiotisk udtryk for fællesskab, samfund og nationalitet. Endvidere er det tydeligt, at hun fremdrager kernepunkterne i færøskfaget – sprog, litteratur og historie – som hun klart tillægger en stor betydning for national identitet. Dette er også i overensstemmelse med den nationale forenings, Føringafelags, formål i 1888.

I ”Dimmalætting” den 5. januar 1889 er der et kort referat fra folkemødet 2. juledag 1888, som blev startskuddet til Føringafelag. Der siges bl.a., at mødet vedtog følgende resolutioner:

Ved Religionsundervisningen bør afskaffes al dansk Udenadslæsning og indføres Gjengivelse af det læste paa Færøsk.

Saa snart som de nødvendige Hjælpemidler haves, bør Undervisningen i det færøske Sprog optages som særligt Fag.

Ved den historiske Undervisning bør der lægges Vægt paa Undervisningen i Færøernes Historie. Der bør tilvejebringes Frihed for Præsterne til at benytte det færøske Sprog i og udenfor Kirken. Der bør arbejdes hen til at skaffe det færøske Sprog fuld Anerkjendelse som mundtligt Meddelelsesmiddel mellem Befolkningen og Avtoriteterne.

Der bør arbejdes hen til Oprettelsen af en færøsk Højskole.

Sproget definerer ifølge Eyðs besvarelse selvets sociale og nationale tilhørsforhold, og kulturen er det, som medierer fællesskab mellem alle færinger. Det udtalte regelsæt, som knytter dem sammen og skaber forståelse hinsides ord og italesættelse, fremtræder som noget naturligt, almengyldigt, som får karakter af en ontologisk forklaringsmodel, som kan fortolkes som en eksistentialismediskurs, der hæver sig over socialt fællesskab og bliver en metafysisk størrelse med religiøse og genealogiske overtoner af forpligtende karakter. Af besvarelsen fremgår også tydeligt, at Eyð føler tilknytning til nationen og ikke staten; gennem sproget tilhører hun Færøerne og ikke Danmark. Samtidig som Færøerne bliver fremstillet som et samfund, som socialt fællesskab og som nærværende, bliver staten en abstraktion, som selvet tager afstand fra og ikke føler tilknytning til – en national eksklusionsdiskurs, der udelukker Danmark, men som samtidig definerer sig i forhold til Danmark. Samlet bliver nationalitet i Eyðs besvarelse italesat som genealogi – det at høre til – socialt fællesskab, kultur – især sprog – og territorial afgrænsning, som igen bliver institutionaliseret i færøskfagets samlede habitus.

Færøskfaget i en nationalromantisk diskurs

Bo Lindberg skitserer i bogen *Europa og latinet*¹⁰ den rolle, som latin havde inden nationalsprogene vandt indpas i læreanstalterne i tiden efter reformationen.

I Færøerne blev latin afløst af dansk og

Latin	Mand	Skrift	Teori	Abstrakt	Fornuft
Modersmål	Kvinde	Tale	Praksis	Konkret	Følelse

ikke af modersmålet, som det ellers var tilfældet i andre reformerte områder. Den fornuftsdiskurs, som ifølge Lindberg kendetegnede latinens position i de før-nationale uddannelsesinstitutioner, har kendetegnet den position, som dansk har haft i den statslige institutionaliserede dansksprogede skole i Færøerne siden de provisoriske skoler blev indført i hele landet i 1845 (og før den tid i den danske skole i Tórshavn). Dansk har endvidere haft modersmålsstatus indtil hjemmestyreordningen trådte i kraft i 1948. Indholdsmæssigt har dansk også efter hjemmestyrelovens indførelse haft modersmålsstatus og der står fx i det første pkt. i formålsparagraffen i gymnasiebekendtgørelsen for dansk (juli 1996), at formålet er, at eleverne udvikler ”sin sproglige, æstetiske og historiske bevidsthed, sin selvopfattelse [...]”.¹¹ Sproglig, æstetisk og historisk bevidsthed, samt elevens selvbevidsthed er kernepunkter, som naturligt tilhører en modersmåls- og dannelse-diskurs. At denne sætning står i formålsparagraffen for danskfaget i en bekendtgørelse fra 1996 kan på den ene side tolkes som levn fra den tid, når danskfaget havde modersmålsstatus i den færøske skole, og på den anden side kan det tolkes som, at danskfaget stadig har en eller anden status som modersmålsfag i den gymnasiale uddannelse. Elevernes hyppige sammenligning mellem disse to fag kunne tyde på begge disse tolkningsmuligheder. Når Eyð fx bliver spurgt, om det præger færøskfaget, at det er modersmål, svarer hun følgende: ”Jeg synes, at det er svært at

sige, fordi dansk bliver stadig nærmest regnet som modersmål og bedømt som var det modersmål”

“Eg haldi, at tað er ringt at siga, tí danskt verður enn roknað nærmast sum móðurmál og dømt sum tað var móðurmál.”¹²

Eyðs udsagn er udtryk for den realitet, at selv om danskfaget i timer pr. år er langt mindre omfattende i det færøske gymnasium end i det danske, så bliver færøske elever til studentereksamen i dansk vurderet efter samme kriterier (A-niveau), som en elev, der har dansk som førstesprog i Danmark. Udsagnet er også udtryk for, at færøskfaget i mange henseender lever i skyggen af danskfaget, forstået på den måde, at elever og lærere i høj vurderer faget i forhold til danskfaget. Det betyder, at italesættelse af danskfaget i høj grad medierer færøskfagets autenticitet, samt italesætter fagets fortrin og mangler. I brugen af adjektivet “endnu” i udsagnet ligger tolkningsmuligheden, at den status vil danskfaget ikke fortsætte med at have, og i en national diskurs kan udsagnet tolkes som udtryk for ønsket om en selvstændig stat.

Nationalromantisk retorik

Retorikken, der kendetegnede nationalromantikken¹³, hvor folket, naturen, sproget, kulturen og nationen havde forpligtende, emotionelle, højtidelige og religiøse undertoner, er eksplicit i nationalismediskursen i det færøskfaglige felt. Denne retorik kom til udtryk i elevudsagn fra alle indsam-

lingskategorier, hvilket fremgår af følgende eksempel (eksempel 1).

Eksempel 1

[1.1.1] *Sp: Hvad er det bedste ved at være færøing?*

Sv: Det er det, at du har et så lille modersmål og kultur, men alligevel er det så stort for mig.

[Tað er tað, at tú hevur eitt so lítið móðurmál og mentan, men allikavæl er tað so stórt fyri meg].¹⁴

[1.1.2] Sv: Det er bare en følelse man har – og jeg er stolt af at kunne kalde mig for færøing.

[Tað er bara ein kensla, sum ein hevur – og eri stolt av at kunna kalla meg føroying].¹⁵

[1.2.1] *Sp: Hvordan kan du generelt lide færøskfaget?*

Sv: Meget godt.

Begrundelse: Jeg kan godt lide færøsk, fordi jeg synes, at det er meget vigtigt, at man er god til at skrive og tale sit eget modersmål. Det er også vigtigt, at man ved noget om sine forfædre og om sit sprog.

[Eg dámi væl føroyskt, tí eg haldi, at tað hevur nógv at siga, at ein dugir væl at skriva og tosa sítt egnu móðurmál. Tað er eisini týðningarmikið, at ein veit eitt sindur um sínar forfedrar og sítt mál.].¹⁶

[1.3.1] *Sp: Skriv, hvad du synes kendetegner en færøing?*

Sv: En færøing er en, som tænker meget på sit eget land og elsker det.

[Ein føroyingur er ein, ið hugsar nógv um landið hjá sær og er góður við tað.].¹⁷

[1.4.1] *Sp: Nævn nogle kendetegn/symbol, som du sætter i forbindelse med Færøerne, færøinger og færøsk nationalitet: Moderlandskærlighed, tryghed, fred og en dejlig kultur.*

[Móðurlandskærleiki, tryggileiki, friður og eina deiliga mentan].¹⁸

I disse eksempler ser man klart en forpligtelse og forherligelse af næsten religiøs karakter. Det at det lille sprog og den lille kultur er noget stort for vedkommende [1.1.1] viser et følelsesmæssigt, religiøst situeret engagement i spørgsmålet. Det at noget er “stort” for en bliver hyppigt brugt i religiøse sammenhænge og i religiøs retorik, hvilket er med til at forstærke de religiøse undertoner i udsagnet. Den betydning, det at være god til sit eget modersmål bliver tillagt, samt den genealogiske og kulturelle forpligtelse [1.2.1] kan endvidere udlægges som en religiøs forpligtelse over for forfædrene og sproget, og som jævntiltes gennem konjunktionen “og” i udsagnet. Ifølge Vygotskys’ virksomhedsteori (bevidsthed medieret inter- og intrapersonelt), er der betydelig sammenhæng mellem tale og tænkning og denne sammenhæng er forankret i en social kontekst. Det sociale og det psykiske skal forstås som et følgeforhold mellem social aktivitet og individuel kognitiv virksomhed og som et dialektisk subjekt/objektforhold mellem kultur og bevidsthed. Ifølge Jens Rasmussen:

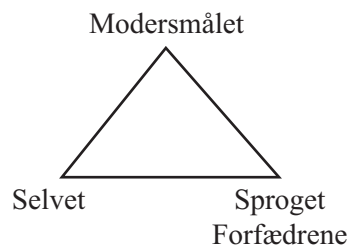
[kan man] uden at overdrive sige, at virksomhedsteorien etablerer en stærk forbindelse mellem de sociale og de psykiske strukturer. Ja, endog at interpersonelle processer er forløbere for og betingelser for fremkomsten af indi-

viduelle psykiske processer. Den sociale verden har forrang i forhold til det individuelle, fordi det sociale (samfundet) er bærer af den kulturelle arv, som er en forudsætning for udviklingen af tænkning¹⁹

Den kulturelle diskurs, som i udsagn 1.2.1 både bliver italesat gennem forfædre og sprog, bliver forstærket af, at udsagnet understreger, at det har stor betydning, at ”man er god til at skrive og tale til eget modersmål”. Udsagnet indeholder således en eksklusionsdiskurs, hvor det bliver fremhævet, at der kun er tale om ens eget modersmål og ikke andres, og at dette modersmål er situeret i en historicitet, som både er forankret i sproget og hos forfædre. Det dialektiske forhold mellem subjekt/objekt og mellem kultur bliver italesat i dette udsagn, hvor udsagnet ”eget modersmål” viser, at sproget er subjektsrelateret og at den kulturelle arv er medieret²⁰ i subjektets bevidsthed. Den kulturelle arv eller det institutionaliserede udtryk for nationalitet bliver yderligere understreget ved anvendelsen af det ubestemte pronomen ”ein” og brugen af det possessive pronomen i 3. person ”sit”, som fremstår som kollektivt deiksis. Det kommer til udtryk i, at informanten besvarer spørgsmålet med en vis personlig distance, som dog løfter selvet ind i det kollektive selv, der omfatter alle, der taler færøsk og som har deres genealogiske tilhørsforhold til Færøerne. Forfædre og sprog er objektsrelateret og skal forstås som den kulturelle kontekst, hvori udsagnet er situeret i. Subjektets kulturelt forankrede genealogiske tilhørsforhold bliver forstærket af brugen af vendinger som ”sine forfædre” og ”sit sprog”, samtidig som det ved brugen af

deiktiske ”sine” og ”sit” knytter udsagnets subjekt til det sociale fællesskab, som har færøsk som sprog og forfædre, der har sin oprindelse i Færøerne.

Den romantisk situerede diskurs, at subjektet er et produkt af nedarvet kulturarv, er eksplicit og med til at skabe en slags religiøs forpligtelse, som inkluderer sproget, forfædre og selvet. Endvidere bliver selvet til i dialog med den kulturelle kontekst, hvor sproget og forfædre bliver medieret gennem modersmålet. Subjektet bliver medieret til sproget gennem den kulturelle og genealogiske arv, hvor modersmålet fremstår som det kommunikative redskab (tale og skrive). Vygotskys og hans kolleger udviklede begrebet ’kunstigt medieret og objektorienteret virksomhed’, hvis idé går ud på, at mennesket aldrig forholder sig direkte til omverdenen.²¹ Forholdet mellem subjekt og objekt er medieret, og det, der medierer, er kulturelle redskaber og tegn. Menneskelig virksomhed fremstår således som en tredelt struktur som med eks. 1.2.1 fremstår således:

Den emotionelle diskurs, der præger udsagn 1.3.1, har helt klart også religiøse undertoner, og udsagnet udtrykker tydeligt et kærlighedsforhold, hvor subjektets forhold til landet fremstilles metaforisk som en elskende, der tænker på sin elskede. I udsagnet

ligger også en nærmest religiøs fanatisme, som klart har en eksklusion indbygget, hvor alle de færinger, der ikke tænker på eller holder af landet, er ekskluderet. De bliver indirekte i dette udsagn ikke opfattet som færinger. Svar 1.3.1 og 1.4.1 er afgivet af den samme person, og den udtalte emotionelle følelsesdiskurs, som præger udsagn 1.3.1, går igen i 1.4.1. Det er især moderskærlighed og dens indhold, der bliver trukket frem i dette udsagn. Når vedkommende til slut nævner den ”dejlige kultur”, er udsagnet ved at vippe over i det sarkastiske, men resten af besvarelsen tyder ikke på en sarkastisk holdning til spørgsmålet, så besvarelsen må udlægges som en kraftig pointering af den betydning, som nationalt tilhørsforhold har for selvets identitet. I forhold til Bo Lindbergs opdeling af latin og modersmål kan man sige, at det er tydeligt, at det hedder “moderland” på færøsk og ikke fædreland, som det hedder på dansk. Derved har man tydeligt italesat intimsfæren og den intime tilknytning til moderen og den intimsfære, som moderen repræsenterer, når man har markeret sit nationale tilhørsforhold i modsætning til det institutionaliserede “fædreland”, som Danmark var, når en nationalitet voksede frem i Færøerne. Ordene “føðiland” (fødeland) og “fosturland” (fosterland), som også i fædrelandsdigtning bliver brugt om “moderlandet”, har ligeledes konnotationer til intimsfæren.

Helhedsbilledet af udsagnet i eksempel 1 er en slags tryghedsnarkomani, hvor dette udsagn sammen med udsagn 1.3.1 fremstår som en uforbeholden kærlighedserklæring med guddommelige, heroiserende under-

toner. De forstærkes, når der spørges, hvordan vedkommende er i forhold til den karakteristisk, vedkommende giver af en typisk færinger (1.3.1). Svaret er: ”Jeg har det på samme måde. Jeg elsker min hjembygd, min ø og mit land. Så skal det også bemærkes, at jeg er stolt over at være færinger”

[“Eg havi tað uppá sama hátt. Eg elski mína heimbygd, mína oyggj og mítt land. So skal eisini nevast at eg eri stoltur av at vera føroyingur”].

Det vil med andre ord sige, at den romantiske nationaldiskurs, som gennemgribende præger disse udsagn, er en integreret del af subjektet. Retorisk har vedkommende overtaget en nationsbygningsdiskurs, som har sine rødder i den romantiske diskurs, der prægede den nationale periode. Udsagnet kan i en global diskurs og i en modernitetsdiskurs fremstå som en anakronisme, men udsagnet er i overensstemmelse med en traditionalismediskurs, som har sine rødder i en national vækkelse og i et udtryk for ønsket om en selvstændig stat. Når denne elev bliver spurgt, hvad der er det værste ved at være færinger, er svaret, “at vi er under Danmark!” [“At vit eru undir Danmark!”]. Sprogets vigtighed understreges i slutbemærkningen: “Jeg synes, at det har stor betydning, at færinger udvikler det færøske sprog, fordi vi er så få, som kan det; derfor er det vigtigt, at generationerne efter os også må kunne det færøske sprog.”

[“Eg haldi, at tað er týðningarmikið, at føroyingar menna seg um tað føroyska málið, tí vit eru so fá, sum duga tað, tí er tað týðningarmikið, at ættarliðini aftaná okkum eisini mugu duga tað føroyska málið.”]

Den slægtsfølelse og følelsen af, at kulturen

er en nedarvet skat, som skal overleveres til næste generation, er i overensstemmelse med en romantisk traditionalismediskurs og samtidig et eksempel på, at sproget har en grundlæggende betydning for den nationale identitetsdannelse. Det deiktiske brug af "vi" er også med til at integrere selvet i et nationalt fællesskab, som både bliver medieret gennem sproget og samtidig etablerer en fællesskabsfølelse over tid.

Den religiøse og emotionelle retorik, som præger disse udsagn, er klart et levn fra den romantiske diskursorden, som især blev synlig i Færøerne, efter at den nationale bevægelse først blev institutionaliseret i Føringafelag og siden blev politisk.

Nationalitet udtrykt som genealogi og kultur

Den genealogiske diskurs omfatter familien, sociale relationer, natur, mad, kultur, sprog, bygden og nationen. De svar, som eleverne afgiver i de kvantitative spørgeskemaer "flyder over" af udsagn vedrørende deres nationale, kulturelle, sociale og familiære tilknytning. En pige svarer, at det bedste ved at være færing er "at bo i Færøerne, og hvis ikke, så har man altid et sted at komme hjem til igen. Vi kan være stolte af vores land. Her er det trygt at være, lille samfund – godt sammenhold."

[²² At búgva í Føroyum, og um ikki, so hevur ein altíð eitt stað at koma heim aftur til. Vit kunnu vera stolt av okkara landi. Her er trygt at vera, lítið samfelag – gott samanhold.]²²

En anden pige svarer: "Man føler sig som noget særligt. Hvis du fx rejser ud i verden og fortæller om vores land, synes de fleste, at det er utroligt, at vi har vores eget sprog,

flag og kultur, selv om vi er så små."

"Ein føilir seg sum nakað serligt. Tí fert tú t.d. út í heim og fortelur um okkara land, halda tey flestu, at tað er ótrúligt, at vit hava okkara egna mál, flagg og mentan, sjálvt um vit eru so lítlar."²³

Der er tydeligt i disse udsagn, at tilknytningen til Færøerne repræsenterer intimsfæren, som man altid kan vende tilbage til – en slags tryghedsbase. Det deiktiske brug af "vi/vores" giver klart udtryk af en forankring i et socialt (nationalt) og genealogisk fællesskab, som inkluderer semiotiske udtryk som sprog, flag, kultur, samfund og land. Det første udsagn har endvidere verden udenfor som en slags kontekst, og i udsagnet ligger, at hvis man ikke trives i udlandet, så har man altid et sted at vende hjem til.

Denne følelse kan også tippe over indimellem og flere informanter giver udtryk for, at det føles som "for meget," hvilket ses i dette svar til spørgsmålet, hvad er typisk for en færing. En pige svarer: "Trives godt i andegården, ellers nødt til at se udefter pga. at Færøerne er et så lille land. Behjælpelige, fredelige, ydmyge og lidt lala. Står tæt sammen, når nogen truer os."

[Trívast gott í dunnugarðinum, annars noyddir til at líta úteftir orsaka av tí, at Føroyar er so lítið land. Hjálpsamir, friðarligir, eyðmjúkir og eitt sindur lala. Standa sterkt saman, tá onkur hóttir okkum.]²⁴

På den anden side bliver der i dette udsagn klart udtrykt følelsen af at være de små og truede, og denne diskurs er gennemgående i store dele af færøskfagets diskursorden, især er det eksplicit i sprogdiskursen. I udsagnet ligger mange modsætninger, fx ud-

sagnet: ”står tæt sammen, når nogen truer os”, hvilket kan udlægges på to måder. 1: at der er nogen udefra der truer os, og derfor er man nødt til at stå sammen. 2: at der skal komme nogen udefra for at true os, for at vi skal stå sammen. Ellers gør vi det ikke!

Udsagnstypen, at færinger er lidt la-la, går også igen og viser en sammensat selv-følelse, som tit kommer til udtryk i samme udsagn, og som svinger mellem det unikke, trykke og samtidig kosmopolitiske situationer selv og det selvbillede, at færinger er dovne, sladdervorne og tossegode hjemmeføddinger. Følgende to udsagn fra to piger er et eksempel på denne pendlen mellem disse to modsætninger: Udsagn 1: ”Når jeg tænker på en færing, tænker jeg på en gammel mand i mørkebrun trøje, gummisko [sko lavet af gummi] og færøsk hue. Men jeg tror, at færinger er lige så forskellige som alle andre folkeslag. Nogle venlige, nogle trodsige og hos nogle (mange) styrer gammelt nag deres dagligdag.”

[Tá eg hugsi um ein føroying, hugsi eg um ein gamlan mann í myrkamorreðari troyggju, gummiskóm, og føroyskari húgvu. Men eg haldi at føroyingar eru líka ymiskir sum øll onnur fólkasløg. Summir blíðir, summir tvørir og hjá summum (nógvum) stýrir gamalt agg teirra gerandisdegi.]²⁵

Udsagn 2: ”Jeg tror, at udlændinge helst ser en færing som en mand med fuldskæg og langt hår. En som ejer mange får og elsker at dræbe grind. Selv ser jeg en færing som en almindelig verdensborger – en der er vel stillet“

[Haldi, at úlendingar helst síggja ein føroying sum ein mann við fullskeggi og longum hári. Eigur nógvan seyð og elskar at drepa grind.

Sjálv síggi eg ein føroying sum ein vanligan heimsborgara – ein sum er væl fyri.]²⁶

Udsagn 2 er også en diskurs, som er meget udbredt i empirien, nemlig at omtale eller vurdere sig selv fra den fremmedes synsvinkel, hvor færinger fremstilles i stereotyper som ”fåreavlere”, ”fiskere” og ”at de dræber grindehval”, ”går i færøskmønstrede trøjer” etc., mens modsætningen: ”vi er som de andre og verdensborgere” er noget, som de omtaler og vurderer sig selv eller ønsker sig at være ud fra deres egen synsvinkel. Selv om eleverne fremhæver de fremmedes syn på færinger, så har de selv en ironisk distance til det.

Det er påfaldende, at de stereotyper, som både piger og drenge drager frem, altid refererer til mænd. Det er påfaldende, at disse stereotyper udtrykker et negativt selvbillede, som også ses igen i fx det kvalitative spørgeskema, hvor Eyð siger således om færinger: ”Færinger er dem som går med hænderne i lommen, går i cowboybukser og læderjakke ned ad Strøget, man kender dem på lang afstand. Hjemmeføddinge, og kan godt lide at gå i byen og more sig.”

[Føroyingar eru teir, sum ganga hendur í lumma, í cowboybuksum og leðurjakka oman eftir Strøgnum, man sær teir langa leið. Heimføðisligir og dáma væl at ganga í býnum og stuttleika sær.]²⁷

Her er distanceringen så gennemført, at den stereotype færing i en færings bevidsthed bliver placeret på Strøget i København i en færings bevidsthed. Denne type fremstilles endvidere klart som en la-la-type, som ikke tager livet særlig seriøst, og som informanten klart fremstiller som negativ. Det bunder igen i en afstandtagen til det nationale

kollektiv, som ”færing” dækker over. Ved at bruge maskulinum pronomen i 3. pers. om færing, lægger selvet, som er pige, en endnu større distance til det billede, som bliver fremstillet af den typiske færing. Selvet er også ret fordomsfuldt over for den typiske færing. Han er ”hjemmeføding”, dvs. han har nok i sit eget univers, og når han bliver placeret på Strøget, så falder han udenfor i sin akave påklædning. Han er heller ikke særlig ansvarsbevidst. I udsagnet ligger der implicit, at han bedre kan lide sjov og ballade end tage ansvar. Selvet er ”flovt” over det billede af en færing, som det fremstiller, jf. udsagnet ”man ser dem på lang afstand”. I udsagnet ligger en så markant afstandtagen, at det er tydeligt, at det er en person, som selvet ikke ønsker at identificere sig med.

Nationalitet italesat i en sanhørighedsdiskurs

De udsagn, som er med i dette eksempel, stammer fra elever, som siger, at de havde valgt et af de partier, som tilhører den ideologiske sanhörighedsdiskurs.

Sp: Hvilket fag kan du bedre lide? Svarmuligheder: færøsk/dansk/ved ikke

[2.1.1]: Færøsk. Begrundelse: Fordi det er mit modersmål og det er sjovt at arbejde med.

[Føroyskt. Begrundelse: Tí tað er mítt móðurmál og tað er stuttligt at arbeiða við.]

[2.1.2]: Færøsk. Begrundelse: Man er færing, selv om [man] juridisk set er dansk. Da hverken kulturministeriet, medier eller andre myndigheder styrker og støtter spro-

get, ja så er jeg nødt til at gøre det. Fordi jeg vil, men alle MÅ stå sammen, fordi da står vi stærkest. Gud give at sproget blev mere påskønnet og der blev arbejdet med at bevare det.

[Føroyskt. [Begrundelse] Man er føroyingur, hóast juridiskt sæð danskur. Tá hvørki mentamálaráðið, miðlar ella onnur ráðandi stimbra og stuðla málinum, ja tá noyðist eg. Tí eg vil, men fjøldin MÁ standa saman, tí tá eru vit sterkast. Gævi málið bleiv meira virt og arbeit varð fyrri at varðveita tað.]

[2.2.1] Jeg føler mig mest at være: færing²⁸
næstmest: fra den bygd/by jeg kommer fra²⁹
tredjemest: verdensborger.³⁰

Skriv hvad du mener karakteriserer en færing:

[2.3.1] En, som taler færøsk, bor i Færøerne og er fra Færøerne. En person, som er meget stolt af at være færing og viser det 100% her hjemme og ude i verden. En som går i karakteristisk færøsk tøj (strikket overtrøje o.a.) og taler næsten udelukkende om færøske forhold, om situationen i landet i alle henseender o.a.

[Ein ið tosar føroyskt, býr í Føroyum og er úr Føroyum. Ein persónur ið er sera stoltur av at vera føroyingur og vísir tað 100%, her heima og úti í heimi. Gongur í eykendu føroysku klæðunum (Koti o.a.) og tosar mestsum bara um føroysk viðurskiftir, støðan í landinum í allar mátar o.a.]

[Hvordan er du i forhold til denne beskrivelse af færing]:

[2.3.2] Jeg er selv langt mere anonym (hvis man kan sige det sådan), jeg går i almindeligt modetøj og taler så lidt som muligt om færøsk politik o.a.

[Eg sjálv eri nógv meiri anonym (um man kann siga so) gangi í vanl. móttaklæðum og tosi so lítið sum møguligt um Fø. politikk o.a.].

[2.3.3] Naiv, finder sig i for meget, kristne mennesker (dog ikke næste generation), lille land, hvor folk er uenige og er i tvivl om, hvilken retning man skal gå i suverænitetsspørgsmålet. Ikke retningen, alle vil selvstyre men ikke nu.

[Góðtrúgvín, finnur seg í ov nógvum, kristin fólk (tó ik næsta ættarlið) lítið land, sum klandrast og er í iva um sjálvsstýriskósina. Ikki kósina, øll vilja sjálvstýrið men ikki nú].

Hvad er det bedste ved at være færinger?

[2.4.1] Det fantastiske land, som vi bor i.

[Tað fantastiska landið vit búgva í].

[2.4.2] Man føler sig som noget særligt, fordi vi er isolerede og har et så flot og specielt land, og menneskene er for det meste venlige og tiltalende.

[Man følir seg serligan, tí vit eru isoleraði og hava eitt so flott og serstakt land, og fólkini eru oftast blið og fyríkomandi .

[2.4.3] Lille land, små forhold, mindre kriminalitet på gaden, har en nationalitet, rigt land, gode mennesker, et land.³¹

[Lítið land, smá viðurskifti, minni kriminalitetur á gøtuni, havi ein tjóðskap, ríkt land, gott fólk, eitt land].

Hvad er det værste ved at være færinger?:

[2.5.1] Der er for få, som ved noget om Færøerne. Mange tror desværre også, at Færøerne er = Danmark.

[Tað eru ov fá ið vita nakað um Føroyar. Nógv halda tíverri eisini at Føroyar er = Danmark].

[2.5.2] At mange mennesker, især danskere,

synes at vi er skidedumme, fordi politikerne [er] så dumme, mennesker dømmer en hel nation ud fra nogle dumme personer.

[At nógv fólk, serliga danskarar, halda okkum vera skít býtt, av tí at politikkararnir [eru] so býttir, fólk døma eina heila tjóð út frá nøkrum býttum persónum].

Nævn nogle karakteristika/symbol, som du forbinder med Færøerne, færinger og færøsk nationalitet:

[2.6.1] sproget, den færøske dragt, flaget.

[málið, tann føroyski búnin, flaggið].

[2.6.2] fjeldene, fårene, tjaldur, smukke mennesker.³²

[fjöll, seyð, tjaldri, pen fólk].

Slutbemærkninger:

[2.7.1] [...] Jeg kan godt lide, at du har valgt at skrive ph.d. i færøsk. Jeg ønsker dig held og lykke med arbejdet.³³

[[...] Mær dámar væl, at tú hevur valt at skriva Ph.d í føroyskum. Eg ynski tær góða eydnu við arbeiðinum.]

[2.7.2] Jeg synes, at det er utrolig dejligt, at du vil arbejde og “forske” inden for præcis dette emne ☺. Dette er vedkommende for alle og [for] fremtiden hos mange. Jeg vil derfor (selv om jeg er anonym) takke dig for dette meget store arbejde, som du gør for mig, dig og vores land! Tak for og forhåbentlig var jeg til hjælp for dig ☺.³⁴

[Eg haldi at tað er ótrúliga deiligt, at tú setir tær fyrí at arbeiða og “granska” innan júst hetta evni ☺. Hetta er viðkomandi fyrí øll og framtíðina hjá mongum. Eg vil tískil (hóast eg eri dulnevnd) takka tær fyrí hetta megnar arbeið tú gerst fyrí meg, teg og okkara land! Takk fyrí, og vónandi var eg tær ein hjálpi ☺]

Begrundelsen i svar 2.1.1, at vedkommende

bedre kan lide færøsk end dansk, fordi det er modersmålet, er et klart paradigmeskift i forhold til samhørighedsdiskursen i den nationale periode, hvor dansk både i den institutionaliserede skolediskurs og den herskende statsdiskurs blev regnet som modersmål. I besvarelsen 2.1.2 påtager subjektet sig en af de vigtigste nationsbygningsopgaver fra Føringafelagstiden, nemlig at slå for det færøske sprogs overlevelse. Udsagnet er præget af en heroisk offervilje, hvor subjektet påtager sig opgaven at slå imod det passive system, som kun lader stå til, mens sproget sygner hen. Angsten for, at det færøske sprog reelt er truet, er tydelig i udsagnet, og en nationsbygningsdiskurs, hvor det dengang var de danske institutioner, bl.a. skole og kirke, som "folket" måtte stå sammen imod, er nu overført til de hjemlige institutioner og medierne, som ifølge udsagnet ikke tager sin opgave i den alvor, som informanten synes er nødvendig. Endvidere er der en vis desperation i udsagnet, som går på politiske myndigheder og meningsdannende institutioners ligegyldighed med hensyn til sproget, og udsagnet er præget af en nationalromantisk retorik, hvor selvet er parat til at ofre sig helt og holdent for sproget. Udsagnet refererer til en social kontekst, som er udtrykt i brugen af det kollektive "folket" og har paralleller til Herders "folkelighed". Samtidig er sproget en mediering mellem subjekt og etnicitet. Selvet føler en dyb forpligtelse overfor sproget, og det er villigt at påtage sig opgaven at slå for dets overlevelse. Men skal dette projekt lykkes, kræver det, at det bliver i fællesskab med folket.³⁵ Dette udsagn er et eksempel på den indbyggede angst for,

at sproget er truet og kan uddø, og er i overensstemmelse med en af mine hypoteser, at der i den færøskfaglige diskursorden er indbygget angsten for, at det færøske sprog er truet af udslættelse.

Ifølge Rod Hauge implicerer nationalitet altid ideen om en statsmagt/nationalstat, hvilket ses igen i udsagn 2.3.3, hvor informanten understreger, at alle vil selvstændighed. Samtidig er vedkommende ikke helt med på, at der skal ske radikale ændringer i nuværende situation. Men det er eksplicit i en nationsbygningsdiskurs, at nationalitetens institutionsperspektiv er den selvstændige nationalstat. Udsagnet er ligeledes et eksempel på, hvor eksplicit den nationale diskurs bliver italesat i offentligheden, og at det ifølge udsagnet er et konfliktspørgsmål, som alle skændes om og er i tvivl om! Det vil ifølge udsagnet sige, at det nationale spørgsmål implicerer alle, der er medlemmer af nationen.

Udsagnet er også et eksempel på, at nationsbygningsprojektet er vellykket, fordi tanken om en selvstændig stat fremstår som en fremtidig mulighed og et mål, selv hos dem, som rent ideologisk/politisk ikke prioriterer en selvstændig stat særlig højt.

Det at en, som ville have stemt på Sambandsflokkur som første prioritet, føler sig som færing, siden fra den by/bygd vedkommende kommer fra og som nr. 3 som verdensborger (2.2.1) er i sig selv et paradigmeskift. Informanten har begrundet sit svar således: "jeg er jo færing", hvilket står i tydelig kontrast til det færøske folketingsmedlem Oliver Effersøes (1863-1933) udtalelse i Folketinget i 1906: "Vi Færingers føle os fuldstændig som Danske."³⁶

	Piger		Drenge	
	2003	2004	2003	2004
Færøsk	65,7 %	60,4%	46,9%	45,2%
Dansk	28,6%	30,2%	46,9%	42,9%
Begge	2,9%	2,8%	3,1%	4,8%
Ved ikke		5,7%		7,1%
Ikke oplyst	2,9%	0,9%	3,1%	

Tavle 1

Som det fremgår af det statistiske materiale, er der en meget lille del af den gruppe, som tilhører en samhørighedsdiskurs, der føler, at de er danske statsborgere, selv om de er overrepræsenteret i forhold til det samlede tal.³⁷ Men tallene er så små, at det er svært at drage nogle kategoriske konklusioner ud fra dette lille talmateriale, men der er udsagn i de kvalitative besvarelser, der bestyrker denne tendens. Det er også værd at bemærke, at det er en meget lille del i denne diskurs der føler, at de er nordboer,³⁸ hvilket ikke er i overensstemmelse med den øvrige besvarelse. Det kunne tyde på, at for dem er det danske statsborgerskab deres tilhørsforhold til Norden.

En elev fra den ideologiske selvstyre-diskurs har svaret: ”At være dansk statsborger er ikke nogen man føler. Man ved, at man er det og kender ikke til andet“³⁹ [At vera danskur ríkisborgari er ikki nakað ein føilir. Man veit, man er tað, og kennir ikki til annað], hvilket er i overensstemmelse med udsagn 2.2.1. Denne elev har på den anden side svaret, at han bedre kan lide danskfaget end færøskfaget, med den begrundelse, at læreren, der underviser i dansk, er mere aktiv i forhold til færøsklæreren. Dvs. at der ikke ligger nogen ideologisk begrundelse bag

hans valg. Det er med til at bestyrke, at der er sket et paradigmeskift, og at holdningen til færøskfaget contra danskfaget i høj grad ikke er et spørgsmål om politisk ideologi, som tilfældet var i den historisk situerede nationaldiskurs, men snarere en national diskurs, der tager udgangspunkt i selvets tilknytning til en social, nationalt situeret identitetsdiskurs.

Udsagnet fra selvstændighedsdiskursen kommer fra en dreng, hvilket kan være en af forklaringerne på, at han ikke vælger ud fra et ideologisk ståsted, men snarere fra et fornuftsståsted ud fra kriteriet, hvilken lærer er bedre underviser. Der er endvidere en tydelig tendens til, at den opdeling, som Bo Lindberg laver mellem modersmål og latin, og som jeg har videreudviklet til at gælde for færøsk og dansk, også ser ud til at gøre sig gældende, når spørgsmålet gælder køn. I forlængelse af Lindberg kan man sige, at modersmålet er en kvindelig, emotionelt situeret forpligtelse, hvilket kan ses igen i det statiske materiale, hvor besvarelsen køn/fag ser ud som i tavle 1 ovenfor.

Som det fremgår af tavlen, er det tydeligt, at pigerne bedre kan lide færøsk end dansk, mens det for drengenes vedkommende står stort set lige. Ser man på forde-

	Tórshavn (71 - 28)		Vágur (16 - 5)		Kambsd. (19 - 9)		Samlet (106 - 42)	
	Piger	Dreng	Piger	Dreng	Piger	Dreng	Piger	Dreng
Færøsk	53,8%	46,4 %	100%	40%	52,6%	44,4%	60,4%	45,2%
Dansk	40,8%	42,9%		40%	15,8%	44,4%	30,2%	42,9%
Begge	2,8%	4,8%			5,3%		2,8%	4,8%
Ved ikke	2,8%	7,1%		20%	21,1%	11,1%	5,7%	7,1%
Ikke oplyst					5,3%		0,9%	

Tavle 2

lingen af svar i 2004 mellem de tre gymnasier, er det tydeligt, at det er pigerne i Vágur, der tydeligst markerer sig i modersmålsdiskursiv forstand.⁴⁰

Besvareelserne i gymnasierne i Tórshavn og Kambsdalur ligner hinanden, når de svarer, at de bedre kan lide færøskfaget (tavle 2). Når spørgsmålet gælder danskfaget svarer pigerne i Kambsdalur meget anderledes. Dette kan skyldes den kvindelige forpligtelse over for modersmålsfaget, hvilket denne besvarelse fra en af pigerne, der ikke ved, hvilket fag hun bedre kan lide, kan være udtryk for. Hun kommenterer følgende til spørgsmålet: “Jeg kan bedre lide at skrive dansk, men indholdet i timerne er bedre i færøsk. Jeg har nemmere ved at udtrykke mig på dansk”⁴¹ [Mær dámar betur at skriva danskt, men innihaldið í tímunum er betri í føroyskum. Havi lættari við at útrýkkja meg á donskum]. Efter udsagnet at dømme kunne hun lige så godt have svaret dansk, men det gør hun ikke, og en dreng, som heller ikke ved, hvad han skal svare, siger følgende: “Det er svært at svare, hvilket af disse to fag man bedre kan lide, men det danske sprog er så bestemt nemmere at stave og derfor vil/synes jeg, at jeg muligvis bedre kan lide faget dansk”⁴² [Tað er torført at svara

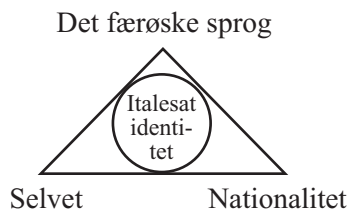
hvat ein dámar betur av hesum báðum lærugreinum, men tað danska málið er so avgjørt nógv lættari at stava og tískil vil/haldi eg, at mær møguliga dámar betur danskt lærugreinina]. Begge disse informanter tilhører selvstændighedsdiskursen, så den svære beslutning kan bunde i en ideologisk forpligtelse. I to af de andre svar er begrundelsen, at de kan lide begge fag lige godt, to har undladt at svare og den ene siger, at det fag, hun bedst kan lide, ikke er på listen, men hun tilføjer, at hvis hun absolut skulle vælge, så havde hun valgt dansk. Disse udsagn er tegn på, at både “forpligtelse” og ideologi har indflydelse på, hvilken holdning eleverne har til færøskfaget.

En rummelig nationalitetsdiskurs

Centralt i udsagnet 2.3.1 står verberne: “taler”, “bor” og “kommer fra”. Der er tale om en bevægelse fra centrum ud mod en periferi, fra selvet ud til hele den sociale gruppe, som selvet er en del af og som har et nationalt/etnisk tilhørsforhold som fællesnævner. Verbet “taler” kan endvidere i forlængelse af Vygotskys’ virksomhedsteori analyseres som selvets relation til det sociale fællesskab. Det er med til kognitivt at etablere selvet i det kulturelle og etniske fælles-

skab i et genealogisk begrundet forhold. Denne dialektik mellem selvet og det sociale/nationale fællesskab er en dialektik, som er udtryk for interpersonelle processer, der ifølge J. Rasmussen er betingelsen for fremkomsten af individuelle psykiske processer.⁴³ Spørgsmålet lægger op til at give et overordnet, generaliseret billede af en færing, hvilket i sig selv kunne indikere, at man startede fra oven fra selvets sociale kontekst ind mod kernen/selvets kognition. Men besvarelsen starter helt tydeligt med selvet, hvis kommunikationsredskab, sproget, er adgangsgivende til det sociale fællesskab, som ikke primært er territorielt/nationalt begrundet, men mere er begrundet i et genealogisk fællesskab.

Sproget fremstår som den fælles platform, som det nationale tilhørsforhold bygges på. Sproget fremstår i sin kommunikative form, som selvets italesættelse af identitet. Italesættelse af kognition i social praksis, som på det bevidste plan ifølge udsagnet starter med selvet, men som på et fortolkningsplan kan udlægges som et socialt og institutionelt tillært udtryk for en nationsbygningsdiskurs, bliver udtrykt i verberne – “bor” og “kommer fra.” “Kommer fra” udtrykker endvidere en væren, som rækker ud over rum og tid, som understreger den genealogiske diskurs’ betydning for nationalitet i denne besvarelsestype. I forlængelse af Vygotsky forholder selvet sig ikke direkte til sin nationalitet. Forholdet mellem subjekt og objekt bliver medieret gennem kulturelle redskaber og tegn. I det her tilfælde det færøske sprog, som så igen er en italesættelse af både individuel og social identitet.

Det er et rummeligt billede, som informanten giver af den typiske færing, forstået på den måde, at fællesnævneren for det at være færing er sproget. Sproget er det, der definerer den nationale gruppe: færing. Om de bor i Færøerne eller i udlandet kommer ud på det samme – de hører til en færøsk-sproget national gruppe. I udsagnet ligger dog en udelukkelse af dem, der bor i Færøerne og er fra Færøerne, men ikke taler færøsk, men da “taler,” “bor” og “kommer fra” er ækvivalente i udsagnet, indebærer det ikke i sig selv en eksklusion, men snarere en inklusion af alle dem, som enten bor eller kommer fra Færøerne. Det er det genealogiske tilhørsforhold til Færøerne, der er bestemmende for det nationale tilhørsforhold og som for subjektet kendetegner den typiske færing.⁴⁴ I dette udsagn ser man en blanding mellem jus soli og jus sanguinis, som er med til at skabe et meget rummeligt og sammensat nationalbegreb. Dette udsagn er ligeledes et udtryk for, at selvet ikke forholder sig til en ideologisk, politisk diskurs, fordi if. hjemmestyreordningen er alle færing danske statsborgere. I udsagnet ligger som før nævnt en eksklusion af dem, der bor i Færøerne og ikke taler færøsk, men denne eksklusion bliver ophævet med verbet “bor,” hvilket er tegn på, at selvet ikke forholder sig til dette spørgsmål på et bevidst ideologisk plan.

Distancering til den nationale selvpfattelse

Udsagn 2.3.2 har klart en ironisk distance til det billede, der tegnes af den typiske færing. Ironien ligger især i udsagnet, at vedkommende “taler stort set kun om færøske forhold, situationen i landet på alle måder o.a.” [tosar mestsum bara um føroysk viðurskiptir, støðuna í landinum í allar mátar o.a.] og går i det særlige færøske tøj, “kot,” som bestemt ikke er en klædningsgenstand, som er typisk i gadebilledet, men som snarere af den nuværende republikanske leder, Høgni Hoydal, er blevet brugt som et semiotisk udtryk for færingers kamp for selvstændighed. Når vedkommende svarer, hvordan hun er i forhold til dette billede af den typiske færing, bliver distancen endnu tydeligere: “Jeg er selv langt mere anonym (hvis man kan sige det sådan), jeg går i almindeligt modetøj og taler så lidt som muligt om færøsk politik o.a.” [Eg sjálv eri nógv meiri anonym (um man kann siga so) gangi í vanl. móta-klæðum og tosi so lítið sum møguligt um fø. politikk o.a.]. Den semiotisk udtrykte modsætning, der ligger i modetøj vs. kot, danner et modbillede til den politisk aktive og ideologisk bevidste bonde fra den nationale periode. Endvidere bliver der i udsagnet udtrykt en modsætning mellem en traditionalismediskurs og en modernitetsdiskurs, hvor traditionalismediskursen fremstår som en tillært diskurs, som subjektet tager afstand fra med ironi og ved ikke at identificere sig med det semiotiske udtryk, som hun selv fremstiller af den typiske færing. Ved at bruge ordet “modetøj,” som må siges at være en flydende betegnelse og primært udtrykker modernitet og samtidighed, frem-

står der i udsagnet en modsætning mellem modernitet og samtidighed på den ene side og tradition og historicitet på den anden.

Denne informant kommer uopfordret med en bemærkning til sit svar om, hvorfor det færøsk sprog har ”meget stor” betydning for vedkommende: ”Fordi det er så stor en del af min identitet”, hvilket kunne tyde på, at det færøske sprog semiotisk/pragmatisk i dette udsagn opfattes som et udtryk, der er eksistentielt situeret frem for ideologisk situeret. På den anden side står den sproglige diskurs meget stærk i selvets selvbevidsthed og fremstår som modsætning til fx det, som informanten fremsætter som en typisk færing og som selv distancerer sig fra gennem en ironisk retorik. Udsagnet kan endvidere udlægges som et tegn på, at traditionalismediskursen står meget stærk i den færøskfaglige institutionaliserede diskurs og den bliver tillige eksplicit italesat i denne diskurs. Især når der bliver spurgt om kultur og nationalitet. I det samlede empiriske materiale fremstår præcis dette skisma mellem elevernes dagligdags-/samfundsdiskursorden og den institutionaliserede færøskfaglige diskursorden. Disse to modsætninger bliver i empirien fremstillet som en modsætning mellem modernitet og tradition og delvis som en modsætning mellem hjemmefødningen og verdensborgeren.

Den daglige oversvømmelse af fremmed sprog og kultur, som et lille kulturområde uvilkårligt oplever i den globale verden, er med til at italesætte nationalitet som et grundlæggende identitetsspørgsmål, og forholdet mellem selv og landet, selv og sproget, bliver fremstillet som en symbiose

af eksistentiel karakter. I udsagnene 2.4.1-2.4.3 bliver det at være færings medieret gennem det land, som selvet bor i (2.4.1) eller gennem den betydning, som selvet tillægger landet, og udsagnene 2.5.1 – 2.5.2 fungerer som en uddybelse af denne mediering. “Fantastisk,” “flot,” “unik,” “lille” og “rigt” er adjektiverne, som bliver brugt til at beskrive landet, og som medierer det bedste ved at være færings. Gennem denne mediering får landet i udsagnene eksistentiel betydning. Det bliver betingelsen for det bedste ved at være færings. Det kendetegnende ved disse adjektiver er, at de er ret følelsesladede. De har ekstatiske karakter, som helt enkelt kan tillægges et ungt menneskes lyse livssyn. På den anden side er eleverne også realistiske og er klar over, at skal man have flere uddannelsesmuligheder, så er man nødt til både at kunne andre sprog godt, især dansk bliver nævnt, og være parat til at flytte til et andet land for at uddanne sig. En elev, som kan lide færøsk og dansk lige så godt, begrundet det med, at fagene ligner hinanden så meget, forskellen er bare sproget, men han tilføjer: “Dansk kommer dog at have større betydning senere i livet”⁴⁵ [Dansk kemur tó at hava størri týðning seinni í lívinum]. Dette er en konstatering af den kendsgerning, at mange unge videreuddanner sig i Danmark, og derfor har det større betydning uddannelsesmæssigt at kunne dansk end færøsk.

Det er eksplicit i disse udsagn, at det at landet er lille fremstilles som en tryghedsbase, og er et udtryk for intimsfæren, som mange af eleverne fremhæver både i forbindelse med færøskfaget, det færøske sprog, den færøske kultur og det genealogiske til-

hørsforhold. Denne tryghedsbase fremstår klart i feltet som modvægt til den øvrige verden og globaliseringen. I udsagnet bliver ordet “land” brugt. Det kan betegnes som et neutralt ord i en ideologisk diskursorden og er med til at understrege, at for mange unge er deres nationalitet ikke et ideologisk spørgsmål, men mere et eksistentielt/genealogisk spørgsmål, som fremstår som en naturlighed. Dette kan tolkes som udtryk for, at nationalitet opleves naturlig for gymnasieungdom og som italesættes med selvet i centrum. I udsagn 2.4.3 understreges vigtigheden af at have en nationalitet, hvilket er i forlængelse af informantens udsagn 2.3.3.

I en nationsbygningsdiskurs kan dette analyseres som udtryk for, at nationsbygningsidealet fra den nationale periode opleves som naturligt for gymnasieungdom, så naturligt, at dem, der ideologisk tilhørte den gruppe, der var imod en færøsk nationalitet, som byggede på det færøske sprog og en nation, i en færøskfaglig institutionsdiskursiv sammenhæng, reproducerer nationalromantikens nationsbygningsdiskurs langt hen ad vejen (2.5.3).

Ifølge Halliday (Matthiessen) er erfaringer/oplevelser: “remembered, imagined, abstracted, metaphorized and mythologized – the text has the power to create its own environment; but it has this power because of the way the system has evolved, by making meaning out of the environment as it was given.”⁴⁶ Gymnasieelevernes billeder på færøsk kultur er i høj grad udtryk for ‘remembered,’ ‘imagined,’ ‘abstracted,’ ‘metaphorized’ and ‘mythologized’ kognitioner, som i høj grad er knyttet til billeder og ab-

straktioner, der ligger uden for deres egen dagligdag. Det er fx de færreste elever, der i weekenderne danser færøsk dans. Mange af dem gør det en gang ind imellem og synes om at gøre det, men de danser til diskomusik, rockmusik og anden musik, som andre unge i resten af Europa gør, men alligevel fremhæver en meget stor del⁴⁷ af de adspurgte elever færøsk dans som typisk færøsk kultur. Kultur er i høj grad i elevernes bevidsthed knyttet til en traditionalis-mediskurs, mens den kultur, som de omgiver sig af til daglig, stort set ikke bliver italesat som kultur. Ingen i hele det empiriske materiale nævner fx begrebet ungdomskultur, moderne musik eller lign. som kultur. Nogle nævner dog begrebet “ny kultur“. Der findes dog også reaktioner imod denne ret entydige opfattelse af færøsk kultur, som fx i Pól Jákups besvarelse af spørgsmålet: “Hvad karakteriserer en færøsing?” hvor han bl.a. siger følgende: “[...] At sige at færinger bør danse færøsk dans, at dræbe grindehval o.s.v. er forkert. Jeg er ikke særlig aktiv inden for disse områder, men jeg er færøing” [...] At sige at føroyingar eiga at dansa føroyskan dans, at drepa hval o.s.fr. er skeivt. Eg eri ikki serliga aktivur innan hasi økini, men eg eri føroyingur].

Selv om Pól Jákup har besvaret spørgsmålet: “Hvad er færøsk kultur?” således: “Kultur er vaner, som har holdt færinger i gang. Det er fx grindedrab, færøsk dans” [“Hvat er føroysk mentan?,” “Mentan er vanar, ið hava hildið føroyingar í gongd. Tað er t.d. grinda-dráp, føroyskur dansur], så er det tydeligt, at han opponerer imod den institutionaliserede nationsbygningsdiskurs, hvilket kan ses som udtryk for et modsætningsforhold eller

personligt skisma mellem en tillært institutionaliseret nationalitetsidentitet og selvets opfattelse af nationalitetsidentitet.⁴⁸

Nationalitet udtrykt som ideologi

Fairclough definerer ideologi som:

[...] significations/constructions of reality (the physical world, social relations, social identities), which are built into various dimensions of the forms/meanings of discursive practices, and which contribute to the production, reproduction or transformation of relations of domination [...]⁴⁹

Ifølge Teun A. van Dijk etablerer ideologi et link mellem diskurs og samfund, og den skal i en vis forstand forstås som den kognitive pedant til magt. Ideologi er i høj grad tankestrukturer, som samfund og grupper agerer ud fra, og som må siges at være vellykkede, hvis medlemmer af samfund eller grupper tænker disse tanker som naturlige tænke- og handlemåder. Van Dijk påviser ligeledes, at i den kognitive dimension tænker grupper gennem deres medlemmer, på samme måde som grupper på en måde handler gennem dem. I skolediskursiv og fagdidaktisk forstand er der visse strukturer af ideologisk karakter fx nationbuilding projektet, der fremstår som naturlige og selvfølgelig af de agerende – både lærere og elever. Andre gange er disse strukturer til diskussion eller vækker direkte modstand. Mere naturlig en ideologi fremstår for gruppens medlemmer, mere vellykket er den ifølge van Dijk,⁵⁰ og Fairclough fastslår, at:

The ideologies embedded in discursive practices are most effective when they become naturalized, and achieve the status of ‘common sense’; but this stable an established property

of ideologies should not be overstated, because my reference to ‘transformation’ points to ideological struggle as a dimension of discursive practice, a struggle to reshape discursive practices and the ideologies built into them in the context of the restructuring or transformation of relations of domination. Where contrasting discursive practices are in use in a particular domain or institution, the likelihood is that part of that contrast is ideological.⁵¹

Norman Fairclough tilføjer en dialektisk indfaldsvinkel til subjekters relationer til ideologi og fremfører, at subjekter er ideologisk positionerede, men at de også er i stand til at handle kreativt for at gøre deres egne forbindelser mellem de forskellige praksisser og ideologier, som de er knyttet til, for siden igen at strukturere positionerende praksisser og strukturer.⁵²

Ideologi er i mange tilfælde en implicit praksis, som subjektet ikke er bevidst om eller ikke føler sig i konflikt med, førend det enten af omverdenen eller af personlige interesser el. lign. bliver bevidst om eller gennemskuer strukturen i en bestemt praksis og får øjnene op for, hvilket formål denne praksis fremmer. Det være sig talemåder, forskellige institutionaliserede praksisser, ceremonier eller bestemte opførsler i bestemte situationer. En ideologisk skoleinstitutionel diskursorden er sammensat af mange meningskonstellationer på mange bevidsthedsniveauer, udtrykt både/enten/og i diskurs, stil eller genre.⁵³

Nationalitet italesat i en selvstændighedsdiskurs

Følgende svar er afgivet af elever, der politisk udtrykker en ideologisk nationalismediskurs. Hovedparten ville stemme på de

partier, som må kendetegnes som selvstændighedspartier, enkelte har dog stemt på javnaðarflokkur. Disse er taget med, fordi de i nogle tilfælde må anses for at ligge midt imellem og i andre tilfælde er de taget med, fordi de så tydeligt italesætter en selvstændighedsdiskurs, som de dog ikke føler eller siger sig at være en del af.

Hvilket fag kan du bedst lide? Færøsk/dansk/ved ikke?:

[3.1.1] Færøsk. [Begrundelse] Jeg synes, at det er mere betydningsfuldt at kunne sit eget sprog. Jeg kan ikke se, hvorfor dansk har nogen betydning for mig.⁵⁴

[Føroyskt. Eg haldi at tað er týðningarmiklari at duga sítt egna mál. Eg dugi ikki at síggja, hví danskt hevur nakran týðning fyri meg].

[3.1.2] Færøsk [Begrundelse] Jeg synes, at færøsk er flot og specielt. Det er som en leg at beskæftige sig med færøsk grammatik. Færøsk er mit modersmål, som jeg er stolt af. Jeg synes ikke, at dansk er smukt, heller ikke udtalen.⁵⁵

[Føroyskt. Eg haldi at føroyskt er flott og sermerkt. Tað er sum eitt spæl at fáast og arbeiða við føroyskari mállæru. Fø er mítt móðurmál, sum eg eri stolt av. Eg haldi ikki at danskt er pent, heldur ikki úttalan].

[3.1.3] Færøsk. [Begrundelse] I faget færøsk har vi om færøsk sprog og kultur. Jeg synes, at det er lidt irrelevant for os at lære forskelligt om danske forfattere og sådan noget. Læreren har også en betydning.⁵⁶

[Føroyskt. Í føroyskum hava vit um føroyskt mál og mentan. Eg haldi, at tað er eitt sindur óviðkomandi hjá okkum at hava ymiskt um danskar rithøvundar og sovordíð. Eisini ger lærarin mun].

Hvad føler du dig mest som?

[3.2.1] 1: færing, 2: nordbo, 3: verdensborger. [Begrundelse for prioriteringen] Jeg vil gøre alt for Færøerne og vil altid foretrække det, som er godt for landet [Færøerne], hvorend i verden jeg befinder mig. Jeg synes dog, at jeg kan se mange færøske karakteristiske træk i andre nordiske lande. Jeg føler et fællesskab med resten af verden, fordi jeg kan se Færøerne som en del af resten af verden.⁵⁷

[Eg vil gera alt fyri Føroyar, og fari altíð at taka tað framum, sum er til gagns fyri landið, hvar eg enn eri. Eg haldi tó at eg síggi nógv føroysk eyðkenni í øðrum norðurlenskskum londum. Eg kenni ein felagsskap við restina av verðini, tí at eg dugi at síggja Føroyar sum ein part av restini av verðini]

[3.2.2] 1. færing, 2. fra den bygd/by, jeg kommer fra, 3. verdensborger. [Bemærkning] Helt bestemt ikki dansk statsborger.⁵⁸

[Heilt avgjørt ikki danskan ríkisborgara].

Skiv, hvad du synes karakteriserer en færing?

[3.3.1] [Det er en, som] er stolt af at være færing, går muligvis i "kot", muligvis også republikaner. [Hvordan er du i forhold til denne beskrivelse af færing?]: [Jeg] synes ikke, at jeg går og er stolt af færing altid, det er ikke noget, som er karakteristisk for mig. Men selvfølgelig er det noget særligt ved at være færing.⁵⁹

[Er stoltur av at vera føroyingur, gongur møguliga í koti, møguliga eisini tjóðveldismaður. [Hvussu ert tú í mun til hesa lýsing av føroyingum?]: Haldi ikki eg gangi og eri stolt av føroyingum allatíð, tað er ikki nakað, sum eyðkennir meg. Men sjálvandi er tað nakað serligt at vera føroyingur]

[3.3.2] Venlig, arbejdsom, er stolt af at være færing, når han/hun rejser ud i verden, spiser færøsk mad, kan godt lide naturen og alt, som er færøsk: sprog, kultur osv. [Hvordan er du i forhold til denne beskrivelse?]
Jeg synes, at jeg er alt dette. Men jeg er ikke så specielt færøsk som mange andre.⁶⁰

[Vinarligur, arbeiðssamur, er stoltur av at vera føroyingur tá hann fer út í heim, etur føroyskan mat, dámar væl náttúruna og alt sum er føroyskt; mál, mentan osfr. [Hvussu ert tú í mun til hesa lýsing av føroyingum?]: Eg haldi, at eg eri alt hatta. Men eg eri ikki so sera føroysk sum nógv onnur]

[3.3.3] Det at kunne tale det færøske sprog og spise og kunne lide færøsk mad og kultur. [Hvordan er du i forhold til denne beskrivelse af færing?]: jeg er sådan.⁶¹

[Tað at duga at tosa tað føroyska málið, og etur og dámar føroyskan mat og mentan. [Hvussu ert tú í mun til hesa lýsing av føroyingum?]: eg eri soleiðis].

[3.3.4] Hvis det er en fisker eller en indenfor it-branchen, så er det en, som bruger og ikke misbruger færøske ressourcer og gør dette på en måde, som kommer landet til gode. En færing elsker sit land og ønsker fuldt herredømme i eget hus. Færingen er ikke bange for udfordringer.⁶²

[Um tað so er ein útróðrarmaður ella ein innan kt-vinnuna, so er tað ein, sum nýtir og ikki misnýtir føroyskar ressourcur, og ger hetta á ein hátt, sum er landinum til ágóða. Ein føroyingur elskar landið hjá sær og ynskir fult harradømi í egnum húsi. Føroyingurin er ikki bangin fyri avbjóðing].

[3.3.5] En færing er en, som føler sig som en færing! Særlige karaktertræk: venlig, imødekommende, ikke nærig. [Hvordan er

du i forhold til denne beskrivelse af færinger?] [Jeg] føler mig 110% som en færing og jeg mener mig at kunne leve ok op til de særlige karaktertræk.⁶³

[Ein føroyingur er ein sum følir seg sum ein føroying! Serlig eyðkenni: bliður, “imødekom-mende” ikki girigur. [Hvussu ert tú í mun til hesa lýsing av føroyingum?]: Føli meg 110% sum ein føroying og eg haldi meg kunna liva OK upp til tey serligi eykennini...].

[3.3.6] Det har jeg ikke nogen ide om. De er nok som alle andre, med lidt nationalfølelse [Hvordan er du i forhold til denne beskrivelse af færinger?] [Jeg] er ikke republikaner, men ellers som alle andre.⁶⁴

[Ikki ide fyri tí. Tey eru nokk sum øll onnur, við eitt sindur av tjóðskaparkenslu [Hvussu ert tú í mun til hesa lýsing av føroyingum?]: Eri ikki tjóðveldisfólk, men annars sum øll onnur].

[3.3.7] [Jeg] tænker med det samme på en gammel mand i færøsk hue og mørkebrun trøje. Men således er færinger ikke længere; jeg synes ikke, at færinger er så forskellige fra fx danskere. Vi følger strømmingen. Vi kan dog sige, at færinger er provinsielle. [De] bliver stik trossede, hvis man siger, at færinger er danske statsborgere. [Hvordan er du i forhold til denne beskrivelse af færinger?] Jo, jo. Men jeg er ligeglad om folk siger, at jeg er dansker; det er man jo, selv om vi er færinger. Ofte når man er i udlandet er det nemmere at sige, at man kommer fra Danmark.⁶⁵

[Hugsi beinanvegin um ein gamlan mann í føroyskari húgvur, og morreyðari troyggju. Men soleiðis eru føroyingar ikki longur, haldi ikki at føroyingar eru so ymiskir, frá til dømis danskarum. Vit fylgja rákinum. Vit kunnu tó siga at føroyingar eru bygdaligir. Verða svakir

um man sigir at føroyingar eru danskir ríkisborgarir. [Hvussu ert tú í mun til hesa lýsing av føroyingum?]: Jú jú. Men leggi einki í um fólk siga um eg eri danskari, tað er man jú, sjálvt um vit eru føroyingar. Ofta tá man er uttanlanda er nemmari at siga at man kemur frá DK.]

[3.3.8] Svært at sige... H. Hoydal – nationalsymbol nr. 1! ⇔ Kim Simonsen (fx), nationalismekritiker, “lommefilosof”. Begge er lige meget færinger, men meget forskellige! Det “almindelige” billede af (den gamle) færing er en myte! [Hvordan er du i forhold til denne beskrivelse af færinger?] Jeg er mest som K. Simonsen: – Kan godt lide at se virkeligheden fra flere synsvinkler. 66

[Torført at siga... H. Hoydal, – Tjóðskaparsymbol nr. 1! ⇔ Kim Simonsen (t.d.), Tjóðskaparkritikkari, “Lummafilosofur”. Báðir eru eins nógv føroyingar, men sera ymiskir! “Vanliga” myndin av (Gamla) føroyinginum er ein myta! [Hvussu ert tú í mun til hesa lýsing av føroyingum?]: Eg eri mest sum K. Simonsen: – Dámar væl at siggja veruleikan frá fleiri sjónarhornum].

Hvad er det bedste ved at være færing?

[3.4.1] Det er at komme fra et så smukt og dejligt land, som Færøerne er og at være en del af et dejligt folkeslag!⁶⁷

[Tað er at koma frá einum so vøkrum og deiligum landi, sum Føroyar er og at verða ein partur av einum deiligum fólkaslagi!]

[3.4.2] En utrolig natur, vi har det nemt ved at passe ind i andre samfund. Vi har et godt land at komme tilbage til, hvis alt ikke går som det skal for en i udlandet.⁶⁸

[Ein ótrúlig náttúra, vit hava tað lætt við at passa inn í onnur samfelg. Vit hava eitt gott

land at koma aftur til um alt ikki gongur sum tað skal fyri teg uttanlanda].

[3.4.3] At have en så stærk kultur, som vi har.⁶⁹

[At hava eina so sterka mentan sum vit hava].

[3.4.4] En fordel er at færinger ikke har nogen særlig accent, og man kan tale alle sprog uden at nogen kan høre, at man er udlænding. Det kan de fleste andre folkeslag ikke.⁷⁰

[Eitt gott er at føroyingar hava onga serliga aksang, og tú kanst tosa eitt hvørt mál uttan at nakar hoyrir at tú ert útlendingur. Tað kunnu flest onnur fólkaslog ikki].

[3.4.5] alt, dog ikke at vi [ikke] er selvstændige.⁷¹

[alt, tó ikki at vit [ikki] eru sjálvstøðug].

Hvad er det værste ved at være færing?

[3.5.1] Intet – uden det, at vi ikke lever i et selvstændigt land.⁷²

[einki – uttan tað, at vit ikki liva í einum sjálvstøðugum landi].

[3.5.2] At vi ikke klarer os selv og er nødt til at være i rigsfællesskab med Danmark.⁷³

[At vit ikki klára okkum sjálvi, og noyðast at vera í ríkisfelagskapi við Danmark].

[3.5.3] At vi ikke har løsrivelse⁷⁴

[at vit ikki hava loysing].

Nævn nogle karaktertræk/symbol, som du sætter i forbindelse med Færøerne, færinger og færøsk nationalitet:

[3.6.1] Tjaldur (selvfølgelig...), klipper, hav, Høgni Hoydal (for tiden), mine forældre, forfædre...⁷⁵

[Tjaldrið (sjálvandi...), klettur, hav, Høgni Hoydal (í lötuni), míni foreldur, forfedrar...]"[3.6.1]

[3.6.2] Den færøske dragt, maden, sproget.⁷⁶

[Føroysku klæðini, maturin, málið]

[3.6.3] Vædderen, tjaldur, flaget, grindehval, Det færøske fodboldforbund.⁷⁷

[Veðrurin, Tjaldrið, Merkið, Grindahvalur, FSF].

[3.6.4] Sagn, kvad, det færøske skriftsprog, den færøske mentalitet og havet, som jeg savner meget, når jeg ikke ser det.⁷⁸

[Sagnir, kvæði, føroyska skriftmálið, føroyski mentaliteturin, og havið sum eg sakni nógv, tá eg ikki síggi tað].

[3.6.5] Færøsk dans, grindedrab, skærpekød, den færøske dragt, naturen, kulturen, gæstfriheden.⁷⁹

[Føroyskur dansur, grindadráp, skerpikjøt, føroyski búnin, náttúran, mentanin, blíðskapurin]

[3.6.6] Færøsk dans, nationalsange, nationalfølelse, maden, nationaldragten, kristne og andre skikke.⁸⁰

[Føroyskan dans, tjóðskaparsangir/kenslu, matin, búnan, siðir, kristnir og aðrir].

[3.6.7] Det færøske flag, kaproningen, kvad, dansen, grindedrab, naturen.⁸¹

[merkið, kappróðurin, kvæði, dansin, grinda-dráp, náttúran].

[3.6.8] Det færøske flag/dragten. Tjaldur og vædderen. Grønne øer og blått hav.⁸²

[Føroyska flaggið/búnin. Tjaldrið og veðrurin. Grønar oyggjar og blátt hav].

[3.6.9] Eget sprog, fælles sted og historie, fælles kultur.⁸³

[Egið mál, felags stað og søgu felags mentan].

[3.6.10] Grindedrab, sang, færøsk dans, gæstfrihed, (overdreven) beskedenhed.⁸⁴

[Grindadráp, sangur, fø. dansur, gestabliðni (yvirdrivið) lítillátmi].

[3.6.11] Det færøske flag, tørt grindekød o.a., nationalsangen, tjaldur, olaifesten, den færøske dragt og vores smukke land!⁸⁵

[Merkið, turr grind o.a., tjóðsangurin, Tjaldrið, Ólavssøkan, búnin og okkara vakra land!]

[3.6.12] Tjaldur, den færøske dragt, flaget, grindedrab, skærpekød, færøsk dans, nationalsangen, fuglefangst, fåredrivning i fjeldene, fåreslagning om efteråret osv.⁸⁶

[Tjaldrið, føroyski búnin, merkið, grindadráp, skerpikjøt, føroyskur dansur, tjóðsangurin, fleyga fugl, fjalgonga, slátur um heystarnar o.s.fr.]

[3.6.13] Det færøske flag og nationalsangen. Udflugter mellem øerne med båd. Mange danskere sætter også Færøerne i forbindelse med lundefugl og grindedrab. Færøsk dans og kvad. Forskellige festligheder, fx olaifesten og bygdestævner, taler på Vaglið. Kaproning og at alle kender alle. Flere strejker om året.⁸⁷

[Merkið og tjóðsangurin. Útferðir millum oyggja við báti. Nógvir danir seta eisini Føroyar í samband við lunda og grindadráp. Føroyskur dansur og kvæði. Ymisk hátíðarhald, t.d. ólavsvøka og bygdestavnur, talur á Vaglinum. Kappróður og øll kenna øll. Fleiri verkfall um árið].

Slutbemærkning:

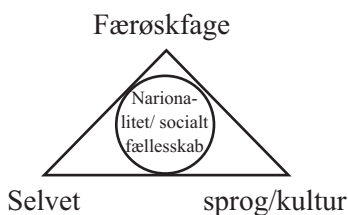
Vi har i vores klasse haft tre forskellige lærere og alle har ikke mestret arbejdet/opgaven, og dette har gjort, at jeg ikke har fået meget ud af det. Fx kan jeg bedre lide dansk, og jeg synes, at jeg er bedre til dansk end færøsk, selv om færøsk er mit modersmål. It's a pity ☹⁸⁸

[Vit hava í flokkinum havt trýggjar ymiskar lærarar og allir hava ikki verið førir fyri arb./upp-gávuna, og hetta hevur gjørt, at eg ikki havi fingið nógv burtúrur. T.d. dámar mær betri danskt, og eg haldi, eg dugi betri danskt enn føroyskt, hóast føroyskt er mitt móðurmál. It's a pity ☹]

Analyse:

I udsagnene 3.1.1 og 3.1.2 er det tydeligt, at selvet er udgangspositionen for meningskonstellationen og i forhold til udsagn 2.1.1 og 2.1.2 bliver dansk tydeligere ekskluderet, hvilket skal ses som et udtryk for, at den ideologiske diskurs i højere grad end den genealogiske/kulturelle diskurs markerer et modsætningsforhold mellem færøsk- og danskfaget. Af udsagn 3.1.1 fremgår det tydeligt, at selvet lægger vægt på den betydning, som færøskfaget har for det. Hermed medieres en identitetsdiskurs, der er ideologisk situeret, og hvor færøskfaget medierer selvet i den sociale/nationale fællesskab. Endvidere optræder sproget som artefakt der medierer en nationalitet, der ekskluderer danskfaget. Det færøske sprog fremstår som et artefakt, der medierer færøskfagets kulturelle og identitetsetablerende artefakter. I udsagn 3.1.3 bliver det tydeligt understreget, at både sprog og kultur er artefakter, som færøskfaget medierer og som

igen er en mediering af selvet i en social kontekst, som selvet bliver del af ved brugen af den kollektive nationalt situerede deiksis “vi“.

Gennem en triangulering mellem sprog/kultur, selvet og færøskfaget opstår der ifølge udsagn 3.1.3 et nationalt/socialt fællesskab som betydningsbærende artefakt for selvets mediering i en social/national kontekst. Det er et klart udtryk for en ideologisk positionering, som ekskluderer danskfaget.

I udsagn 3.2.1 kommer klart til udtryk et ideologisk ståsted, hvor selvet har påtaget sig den heroiske opgave at tjene “landet“ uanset hvor i verden det befinder sig. Den heroiske indstilling og den ideologiske forpligtelse bliver understreget med, at selvet vil “gøre alt for Færøerne” og “vil altid foretrække det, som er godt for landet [Færøerne].” Udsagnet tager tydeligt udgangspunkt i Færøerne, men understreger samtidig, at selvet genkender nogle færøske træk i de andre nordiske lande, samtidig som det føler et fællesskab med resten af verden pga., at Færøerne er en del af det. Det er klart, at den tydelige markering af en udgangsposition i Færøerne og bevægelsen over Norden hen imod hele verden er en globaliseringsdiskurs, der ideologisk ekskluderer rigsfællesskabet, hvilket bliver understreget i udsagn 3.2.2 ved brugen af forstærkende adverbier “helt bestemt ikke“.

Udsagn 3.3.1 er en recessiv mediering af en semiotisk italesættelse af den nationalromantiske bonde idet han muligvis går i “kot” og et ideologisk nationalismeartefakt gennem at vedkommende muligvis er “republikaner“. Udsagnet fremstår famlende gennem brugen af adverbiet “muligvis“ og selvet italesætter en prototype på en færing, som det ikke selv identificerer sig med. Det kan tolkes som, at det udsagn som selvet fremsiger, er en magtfuld diskurs i den nationale diskurs og at selvet udtrykker et artefakt, der er medieret gennem social kontekst. Udsagnets centrale del går på, at den typiske færing er stolt over at være færing, og denne del af udsagnet lægger selvet afstand til at sige, at det ikke er noget, som det går og er hele tiden. Der tilføjes dog, at det er selvfølgelig noget særligt at være færing. I denne tilføjelse ligger både fortolkningsmuligheden, at selvet har udleveret sig for meget med at sige, at det ikke hele tiden er stolt over at være færing, og derfor må drage lidt i land igen. Den anden tolkningsmulighed er, at det semiotiske billede, som bliver fremsat af den typiske færing enten er en tillært institutionaliseret diskurs eller er en magtdiskurs i den nationale diskursorden, hvilket understreges af, at selvet føler det nødvendigt at understrege, at selv om det ikke er stolt over at være færing hele tiden, så er det selvfølgelig noget særligt at være færing. “Noget særligt“ bliver ikke uddybet, men det fremgår af resten af udsagnet, at det går på en mediering af nationalitet.

I udsagn 3.3.2 fremgår det ligeledes, at selvet ikke lever op til idealet om at være færøsk nok. Der bliver fremhævet, at fær-

inger er stolte over at være færinger, når de tager ud i verden. Udsagnet medierer en polarisering mellem “os” og “de andre”, hvor selvets nationale stolthed bliver medieret i en fremmed kontekst. De kendetegn ved nationalitet, som bliver fremhævet i udsagnet, er alle af genealogisk karakter og går på personlige karakteregenskaber: færinger er venlige og arbejdsomme, spiser færøsk mad, kan lide naturen, sprog og kultur. Der er en bevægelse fra center til periferi: individ, overlevelse, geografisk placering (i naturen), kommunikation og civilisation (sprog/kultur). Det som er interessant ved dette udsagn i forhold til en ideologisk nationalitetsdiskurs er, at selvet understreger, at det ikke er “så specielt færøsk” som så mange andre, dvs. at selvet oplever, at andre enten er mere færøske end det eller at selvet ikke lever op til idealet i den ideologiske nationalitetsdiskurs. Informanten i udsagn 3.3.3 fremhæver ligeledes klart de genealogiske og kulturelle nationalitetskendetegn, men i modsætning til 3.3.2 føler selvet sig som en del af dette fællesskab. Informanten har også valgt “tjóðveldisflokkur” i modsætning til informanten i udsagn 3.3.2, som har valgt “javnaðarflokkur”. Dette kan tolkes som, at i den ideologiske/politiske diskurs, samt i en magtdiskurs fremstår “tjóðveldisflokkur” som semiotisk udtryk for nationalitet. Derfor identificerer selvet i udsagn 3.3.3 sig med sit udsagn, mens selvet i 3.3.2 tager afstand fra det eller identificerer sig ikke med det, men fremsætter det snarere som en tillært diskurs, som det tager afstand fra.

Udsagn 3.3.4 fremstiller færinger som ansvarsbevidste over for landets ressourcer

på tværs af sociale lag og på tværs af tradition og modernitet idet en fisker bliver stillet over for en inden for it-branchen. Der tillægges ligeledes færinger, at de handler i overensstemmelse med, hvad der er til landets bedste, samtidig som færinger siges ikke at være bange for udfordringer. Ideologisk er dette udsagn klart i overensstemmelse med en ideologisk selvstændighedsdiskurs, hvor en færinger, som fremstår som et kollektiv ved brugen af bestemt form i ental, altid vil handle således, at det er til landets fordel. Således fremstilles idealtypen af en færinger som en, der vil “fuldt herredømme” i eget land. I denne idealisering og ideologisering/politisering ligger en eksklusion, som ekskluderer dem, der ikke vil selvstændighed, og derfor ikke i selvets bevidsthed opfylder kravet om at være idealet for en færinger. Udsagn 3.3.4 medierer helt tydeligt en ideologisk nationalitet, som går på tværs af sociale lag, men som inkluderer de færinger, der er ansvarsbevidste og som ideologisk vil selvstændighed. “Fuldt herredømme i eget hus” er et genkendeligt semiotisk udtryk i den nationale diskurs, som indeholder billedet af den selvstændige stat, hvor selvets mikrounivers “eget hus” bliver flyttet over på færingers og kollektivets makrounivers, hvor “eget hus” fremstår som et semiotisk udtryk for staten. Dette semiotiske udtryk er med til at mediere intimsfæren, hvilket understreger den grundlæggende eksistentielle betydning, som den nationale identitet med den selvstændige stat som mål, har for selvet.

I udsagn 3.3.5 er det følelsen, der er betydningsbærende for den nationale identitet. De karakteristika, som kendetegner færinger

ger, går på opførsel. Det at ordet “imødekomme” bliver brugt er tegn på, at en dansksproget begrebsverden ligger lige for for selvet. Ligeledes kan det tolkes som, at kontekstuel bliver danskere opfattet som “ikke imødekomme” og “nærlige”. Udsagnet understreger, at det at være færing er et spørgsmål om at “føle sig” som færing, og selvet fremhæver, i hvor høj grad det føler sig som færing ved at gøre det op til 110 %. Spørgeskemaet lægger op til, at nationalitet bliver vurderet ud fra en følelsesdiskurs, men besvarelsene i de kvalitative besvarelsene i spørgeskemaet og i interviews understreger tydeligt, at spørgsmålet om nationalitet og nationalt tilhørsforhold i meget høj grad handler om følelser. Men det, at selvet understreger, at det føler sig 110% som færing, kan tolkes som at selvet er bevidst om, at Færøerne juridisk ikke opfylder kriterierne for en selvstændig nationalitet. I en diskussion på www.kvinna.fo, hvor spørgsmålet var: “hvem er færing”, resonnerer en, der kalder sig “Ulladukkan”, at hun synes, at det er fin definition på at være færing: “at man er færing, hvis man i hjertet føler sig som færing”⁸⁹ [at man er føroyingur, um man við hjartanum førir seg sum føroying]. Diskussionen på dette link går helt klart ud på at definere sig som færing ud fra, hvad man føler sig som, og der bliver fremdraget som argument, at der er forskel på at være statsborger og have en etnicitet, hvilket er med til at understrege, at for færing er nationalitet i høj grad medieret gennem følelser og ikke gennem ratio. Udsagn 3.5.1, som er afgivet af samme informant, er udtryk for, at det, at Færøerne ikke er en selvstændig stat, tillægges stor betydning

for selvet og kan være årsag til, at det har “valgt”, at nationalitet er et spørgsmål om følelser på trods af en juridisk realitet, hvilket diskussionen på kvinna.fo også er et godt udtryk for. Altså medierer udsagnet et skisma i selvet mellem en følelsesdiskurs og en fornuftsdiskurs. I forlængelse af Benedict Anderson, som fremstiller nationalitet som forestillet politisk fællesskab, hvor de fleste i fællesskabet er bevidste om dette fællesskab kan udsagnet forstås som en kognitiv mediering af nationalitet. Dette er i overensstemmelse med Øyvind Østeruds kategorisering af nationalitet som værende på linje med religion og slægtskab, hvor nationalitet og nationalt fællesskab fremstår som dybt forpligtende, og som i udsagn 3.3.5 klart bliver medieret gennem følelser, som er en tilstand, som er overbevisende og kan sammenlignes med religiøsitet, og som ifølge Østerud udspringer af en dybere kilde end ideologi.

Udsagn 3.3.6 italesætter et selv, der ikke tillægger nationalitet nogen stor betydning, samtidig som selvet distancerer sig fra det nationale fællesskab “færing” ved at bruge 2. pers. pl. “de”, som ikke inkluderer selvet. Selvet lægger ud med at fremføre, at det ingen anelse har for, hvad kendetegner en færing, hvilket i sig selv viser et selv, der ikke medierer de artefakter, som udtrykker det nationale/socialt fællesskab, som det er del af. I udsagnet, at færing er nok som de andre, ligger en recessiv mediering af en globaliseringsidentitet, hvor selvet ikke skelner mellem “os” og “de andre”. Dog er tilføjelsen med lidt nationalfølelse udtryk for, at nationalfølelse er et artefakt, som selvet også recessivt medierer. Dette udsagn er

klart udtryk for en svag nationalfølelse eller et udtryk for et selv, der ikke tillægger national identitet nogen betydning. Det, som dette udsagn endvidere understreger er, at “republikanere” i selvets bevidsthed og som institutionaliseret nationalitet fremstår som en semiotisk mediering af nationalitet. Dette selv falder ikke udenfor på andre områder, end at det ikke er “republikaner”, dvs. at selvet her medierer et socialt fællesskab, som ikke er ideologisk og nationalt begrundet. Kendetegne for dette udsagn er endvidere, at der bruges den neutrale fællesbetegnelse “folk” og ikke mand, som ellers er typisk, når færinger og nationale kendetegn bliver karakteriseret.

Bortset fra, at udsagn 3.3.7 fremstiller et stereotyp billede af den historisk situerede færing, med brun trøje og færøsk hue, så medierer dette semiotiske udtryk en tillært tankerække, som selvet helt klart opponerer imod. Færinger siges at ligne de andre, og her bliver danskere nævnt som sammenligningseksempel, hvilket viser, at dansk nationalitet/ethnicitet eksplicit fungerer som kontekst til færøsk nationalitet/ethnicitet. Færinger siges dog både at følge med tiden og at være tilbageholdende “provinsiel”, dvs. at man her ser en mediering af modernitet vs tradition. Færingen fremstilles som global, “følger strømmingen” vs. den traditionelle gamle bonde, “gammel mand i færøsk hue og mørkebrun trøje.” Ved ikke at tage politisk standpunkt så fremstår selvet som en observatør i spørgsmålet om nationalitet, og det understeges yderligere ved, at udsagnet medierer færinger som begreb, som selvet ikke er en del af. Selvet fremstår derimod som del af moderniteten,

hvilket fremgår ved brugen af det deiktiske “vi”, når selvet fremdrager strømninger i tiden. “Vi” i sætningen lige efter bliver brugt som upersonligt pronomen, hvilket er med til at understrege, at selvet her indtager en observatørrolle og konstaterer eller re-producerer en socialt medieret mening, som er, at færinger er tilbageholdende og traditionsbundne. Ideologisk fremsætter udsagnet den reaktion, som italesættelse af det danske statsborgerskab afstedkommer. Den stærke reaktion understreges ved brugen af adverbet “stik tossede.” Selvet i udsagnet har en pragmatisk holdning til det danske statsborgerskab. For det første konstaterer selvet, at det er man jo. Yderligere nævnes det, at når man er udenlands, er det nemmere at sige, at man kommer fra Danmark. Således medierer selvet ikke nogen ideologisk holdning til nationalitet. På den anden side italesætter udsagnet det slagsmål om hegemoni i spørgsmålet om nationalitet, som finder sted i det diskursive felt.

Udsagn 3.3.8 medierer endnu tydeligere den modsætning og det slagsmål om hegemoni, som finder sted i det nationaldiskursive felt. Kim Simonsen og Høgni Hoydal bliver fremsat som det semiotiske udtryk for nationalkritik henholdsvis nationalsymbol. Selvet identificerer sig mere med nationalkritikeren med den begrundelse, at selvet kan bedre lide at se virkeligheden fra flere sider – en mediering af intellektualitet i spørgsmålet om nationalitet i modsætning til den “forpligtelse”, som ellers kendetegner meningskonstellationerne i feltet. Udsagnet medierer ligeledes modsætningen mellem tradition og modernitet, hvor traditionalsmediskursen bliver udtrykt gennem

udsagnet: “det ”almindelige” billede af den (gamle) færinger er en myte“ og modernitetsdiskursen gennem udsagnet: “se virkeligheden fra flere synsvinkler“. Det er tydeligt, at selvet rummer begge disse diskurser, hvilket ligger i udsagnet: “Begge er lige meget færinger, men meget forskellige“. Selvet medierer gennem dette udsagn en pluralitet, som både inkluderer modernitet og traditionalisme, selv om det lægger en vis ironisk distance til begge lejre ved at udråbe Høgni Hoydal til nationalsymbol nr. 1 og Kim Simonsen til nationalkritiker og “lomme filosof.” Selv om dette udsagn medierer en rummelig nationalitet, så kommer der helt tydeligt en ironisk distance til syne, som må siges at være udtryk for en hyperkompleks diskurs, som meget eksplicit bliver udtrykt i hele det færøskfaglige felt – både det institutionaliserede og det kontekstuelle. I det hyperkomplekse samfund går forskellen ifølge Lars Qvortrup mellem dem, der kan håndtere, og dem, der ikke kan håndtere kompleksitet. Gamle idealer om stabilitet og urokkelighed, som i høj grad præger en traditionalismediskurs, bliver afløst af idealer om fleksibilitet og refleksivitet.⁹⁰ Udsagn 3.3.8 medierer klart skismaet mellem tradition og hyperkompleksitet og selvets forsøg på at lægge sig op ad idealet om fleksibilitet og refleksivitet.

Stiller man “hvad er det bedste” og “hvad er det værste ved at være færinger” over for hinanden, så går det bedste ud på, at Færøerne er et godt sted at bo, og at færinger er utrolig omstillingsparate [3.4.2/3.4.4], mens det værste går på Færøernes manglende status som stat. Hvor godt det er

at bo i Færøerne medieres i udsagn 3.4.1 gennem adjektiverne “smukt“ (forstærket med “så“) og ”dejligt“. I udsagnet fremhæves klart, at Færøerne er både smukt og dejligt. Retorikken er kendetegnet af en forelsket persons udsagn om sin elskede. Landet bliver således personificeret, og selvet føler sig som en del af denne store “krop” som landet fremstår som. Udsagnet “del af et dejligt folkeslag“ understreger endvidere, at dem, der bebod dette land, besidder ubetinget gode egenskaber, som selvet, som en forelsket person er opslugt af. I udsagn 3.4.2 bliver den færøske natur ligeledes fremdraget som noget enestående, som bliver understreget af adjektivet “utrolig“. Færøerne og de egenskaber, som færinger besidder, bliver klart vurderet udefra, og de egenskaber som færinger besidder gør dem i stand til at integrere sig i andre samfund. Dette udsagn er ligeledes et udtryk for, at selvet medierer en mobilitet, som er kendetegnende for den sociale kontekst, som det er en del af. Det kan være udtryk for, at gymnasieungdom i høj grad ser deres uddannelsesforløb og (del af) deres fremtid i udlandet. Udsagnet er også et udtryk for, at Færøerne står som en tryghedsbase, som selvet kan vende tilbage til, hvis det ikke går som det skal i det fremmede.

Udsagnene i 3.6 kan stilles op i tre grupper, som går fra center mod periferi i individets univers:

- som genealogi, herunder territorialt tilhørsforhold
- som traditioner/kultur
- som nationale/ideologiske semioser

Den første gruppe omfatter individets territoriale tilhørsforhold og udtrykker den natur

og de omgivelser, som selvet er omgivet af. Anden gruppe er lidt sværere at afgrænse, men den omfatter de traditioner og den kultur, som selvet italesætter, herunder kommer madspecialiteter. Det, som især kan være svært at placere, er fx grindefangst. Er den en tradition eller bare almindelig fangst efter føde eller er den blevet et symbolsk/semiotisk udtryk, der definerer “os” i forhold til “de andre” – færinger vs. internationale miljøorganisationer. Som det fremgår af empirien er grindefangst klart blevet et semiotisk udtryk for tradition, herunder udtryk for etnicitet/nationalitet som definerer “os” i forhold til “de andre”. Under den tredje gruppe kommer symboler eller semiotiske udtryk, som overordnet symboliserer eller italesætter nationalitet eller nationen over tid og rum.

Gruppe 1 kendetegnes ved at italesætte selvets intimsfære, den genealogiske og den territoriale tilknytning til Færøerne og nationalitet. Familien og slægten [3.6.1], et afgrænset fælles territorium [3.6.9] og naturen [3.6.1/4/5/7/8], især havet, fremstår som semiotisk udtryk for nationalitet. Selvet bliver her italesat over tid, hvilket er med til at skabe det imaginære fællesskab, som rækker tilbage i historisk tid.

Gruppe 2 anskueliggør selvets sociale tilhørsforhold, som bliver medieret gennem de traditioner og den kultur, der præger den sociale kontekst, som selvet konstituerer og konstitueres igennem. Udsagn 3.6.2 fremstiller tydeligt bevægelsen: tøj, mad og sprog, hvilket fremstår som semiotisk udtryk for selvets basale individualitet i social kontekst. Speciel færøsk mad bliver i de fleste tilfælde fremdraget med overbegre-

bet “maden,” men “skærpekød” og “tørt grindekød” bliver nævnt eksplicit, hvilket må tillægges, at det er det mest typiske semiotiske udtryk (får/grindehval) for færøsk “nationalmad”. Sproget medierer individet i social interaktion. “Eget sprog” [3.6.9] og skriftsproget [3.6.4] bliver fremdraget, og benyttelsen af den finite form “sproget” [3.6.2] er udtryk for, at der kun er et sprog, som er med til at italesætte færøsk nationalitet. Adfærd fremdrages ligeledes som et semiotisk kendetegn for nationalitet. Her er det især venlighed og gæstfrihed, som bliver fremhævet som positive værdier, men (overdreven) beskedenhed [3.6.10] fremhæves som negativ, hvilket understreges af “overdreven“, som er tilføjet i parentes. I udtrykket ligger ligeledes en mediering af falsk beskedenhed, som går igen i den øvrige empiri. Den færøske mentalitet [3.6.4] bliver nævnt med en selvfølge, som fremstår som en realitet, som ikke er nødvendig at uddybe. Det kan tolkes som, at selvet i dette udsagn føler sig tryk og er bekendt med den mentalitet, der medierer de nationale kendetegn, som selvet forbinder med færøsk nationalitet. At det ligeledes er en traditionssitueret mentalitet, som tillægges et afgrænset territorium omringet af hav, vidner resten af besvarelserne fra denne informant om.

Den betydning kultur overordnet har for den nationale tilknytning, er eksplicit i udsagnene i 3.6, og det er ligeledes kendetegnende, at kultur som semiotisk udtryk i disse besvarelser er historisk forankret. Kulturen bliver nævnt som metabegreb, men det er især folkløristiske kulturlevn, der bliver fremhævet: fx sagn, kvad [3.6.4]

Både tjaldur og Høgni Hoydal bliver i udsagn 3.6.1 nævnt som nationale/ideologiske semioser, som medierer nationalitet. Tjaldur er som nationalfugl et semiotisk udtryk for nationalitet. Allerede i vuggestue/børnehave bliver tjaldurs tilbagekomst til Færøerne markeret med, at børnene tegner, maler og klipper tjaldur, og det hænges op i vinduer og andre steder som dekoration. Tjaldur er endvidere i en historisk diskurs et semiotisk udtryk for færingers protest imod det danske embedsværk (i forlængelse af *Fuglakvæði* af Nólsoyar Páll). I den nationale periode blev Nólsoyar Páll og *Fuglakvæði* af den ideologiske/politiske del af nationalbevægelsen udtryk for den første "nationalhelt". At tjaldur står som en naturlig mediering af nationalitet understreges ved brugen af ordet "selvfølgelig". Dette er i klar overensstemmelse med Fairclough, når han fremfører, at ideologier som er: "embedded in discursive practices are most effective when they become naturalized, and achieve the status of 'common sense'."

91

Høgni Hoydal har, som formand for tjóðveldisflokkur i høj grad været frontfigur for den nationale genoplussen, som man oplevede i Færøerne efter krisen i begyndelsen af 1990'erne. I udsagnet bliver han fremhævet som et samtidigt semiotisk udtryk for færøsk nationalitet. At han i det nationaldiskursive felt også bliver ekskluderet fra det nationale fællesskab er en elevs bastante udsagn til spørgsmålet, hvad kendetegner en færing: IKKE HØGNI HOYDAL⁹² et eksempel på. Begge udsagn skal tolkes som, at Høgni Hoydal er et semiotisk udtryk for den ideologiske nationalidentitet i

diskursiv forstand, men det udtrykker samtidig, at der foregår en magtkamp om hegemoni i den ideologiske nationalismediskurs. Udsagn 3.3.1., hvor en elev, som selv havde valgt folkeflokket, siger, at det "muligvis" kendetegner en færing, at han er republikaner understreger, at republikanerne og deres leder fremstår i feltet som det semiotiske udtryk for den nationalitet som implicerer ideen om statsmagt.⁹³

Vædderen bliver ligeledes fremdraget som symbol, hvilket kunne tyde på, at den enten er et udtryk for en historicitet, som må tillægges en tillært skolediskurs, da vædderen var på lagmandens segl fra omkr. 14. årh. og blev benyttet på de første forslag til et færøsk flag sidst i det 18. årh. eller at det skal forstås som en mediering for institutionaliseret nationalitet, idet vædderen er på landsstyrets våbenskjold (se www.tinganes.fo). En tolkningsmulighed er endvidere, at "veðrur" medierer en ungdoms- og festkultur, hvor "veðrur" er en foretrukken pil-sner.

Udsagnene i 3.5 understreger også denne manglende institutionalisering af nationalitet. I udsagn 3.5.1 siges, at intet er dårligt ved at være færing, uden at "vi" ikke lever i et selvstændigt land. Brugen af "vi" inkluderer selvet og har konnotationer til "folket", som bor i Færøerne og ikke til nogen national institution, som repræsenterer folket – fx lagtinget. Selvet er en del af folket og dets udsagn medierer her den ideologiske selvstændighedsdiskurs, hvis fremtidsperspektiv er den selvstændige stat.

Nationalflag er ifølge Den Store Danske Encyklopædi "statiske symboler på nationen", og "Merkið" og "Det færøske flag"

bliver nævnt som sådan i udsagnene 3.6. Nationaldragten, nationalsangen og grindehval bliver ligeledes fremdraget som semiotiske udtryk for mediering af national identitet.

Det at en elev nævner FSF (fodboldforbundet) som et semiotisk udtryk for nationalitet, kunne tyde på, at for selvet i denne besvarelse medierer fodbold nationalitet [3.6.3]. Især i forbindelse med landskampe samler fodbolden nationen. Kaproning [3.6.7], som er Færøernes nationalsport, bliver også fremhævet som et semiotisk udtryk for nationalitet. I modsætning til fodbold er kaproning en sportsgren, som er traditionelt forankret, og som kun bliver udøvet på nationalt plan. At grindehval bliver nævnt som semiotisk udtryk for nationalitet viser, at presset udefra imod den traditionsforankrede grindefangst, har gjort grindehvalen til et semiotisk udtryk der medierer nationalitet.

I forlængelse af Herder (nota 13), som opfatter kultur som fælles identitet og hvor hvert folk/hver nation har sin kultur, så er det tydeligt, at den ideologiske diskurs er præget af kultur og traditioner som italesættelse af national identitet. Det er også tydeligt, at folkelighed som er et af Herders begreber og som betegner en idealiseret forestilling om oprindelig, ægte og ukunstlet kultur, bliver semiotisk udtrykt med, at informanterne i meget høj grad nævner sagn, kvadene og den færøske dans som kendetegn for Færøerne, færing og færøsk nationalitet. Disse folkløriske levn bruges i videre forstand ifølge Herder om den oplevelse af samhørighed mellem mennesker inden for et geografisk område, som er be-

grundet i fælles vilkår mht. sprog, historie, retsopfattelse, natur og fremtidsmaal. Ser man på besvarelserne i 3.6 er det eksplicit, at det er sproget, kulturen, genealogien og naturen, der bliver fremdraget som semiotiske udtryk for nationalitet. Det er ligeledes eksplicit, at der ikke ligger nogen selvophøvelse eller udelukkelse i besvarelserne. På den anden side er det bemærkelsesværdigt, at de semiotiske udtryk er så traditionsforankrede, som de er.

Konklusion

Det store tag selv bord, som præger ungdomskulturen i dag er med til at forstærke færøske gymnasieelevers behov for at tilhøre en stabil social gruppe, som bliver semiotisk medieret gennem: nationen (landet), kulturen (sproget), familien og det sociale fællesskab. Nationalitet bliver klart italesat som genealogi, kultur og ideologi, og det er tydeligt, at i det genealogiske og kulturelle diskursive felt findes der ubetydelige slåskampe om hegemoni, mens der i den ideologiske diskurs er en tydelig slåskamp. Den fællesskabsfølelse, som kendetegner genealogi- og kulturdiskursen, fremstår som en fælles platform, som alle kan mødes på, især når der er tale om at markere "os" og "de andre". Den modsætning, som den historiske diskurs lægger op til mht. spørgsmålet om nationalitet, har flyttet sig. Statistisk kunne det tyde på, at der er tale om et paradigmeskift i den ideologiske diskursorden, men af de kvalitative besvarelser fremgår der tydeligt, at der er en udbredt tendens til, at nationalitetsspørgsmålet i samhørighedsdiskursen primært er kendetegnet af den genealogiske og kulturelle

diskurs, mens selvstændighedsdiskursen er præget af den ideologiske/politiske diskurs. I den synkrone empiri er samhørighedsdiskursen præget af at være traditionsforankret, mens selvstændighedsdiskursen i høj grad er præget af en modernitetsforankring. Det i sig selv er ikke noget paradigmeskift. Paradigmeskiftet ligger i, at mens samhørighedsdiskursen i historisk diskurs var forankret i en dansksproget kultur og dansk nationalitet, så er den i dag præget af en færøksproget kultur og færøsk nationalitet. Dvs. at i dag er det nationen, der italesætter deres nationale identitet, mens det i en historisk diskurs var staten. Selvstændighedsdiskursen er i forhold til den historiske diskurs blevet mere ideologisk, hvor det er statsdannelsen der er det primære, mens det nationale i den historiske diskurs mere var et spørgsmål om at definere sig som et selvstændigt folk, kulturområde og territorium.

Det fremgår af empirien, at behovet for at fremstå som en nation med fælles sprog og kultur er ret udbredt, samtidig som vigtigheden af at kunne andre sprog, at rejse ud og være omstillingsparat bliver tydeligt italesat. Man kan stille spørgsmålet om denne mobilitet, sammen med en traditionsforankring, som kommer til udtryk i det færøskfaglige felt, er tegn på, at territorielt isolerede øboer og små nationaliteter både har behov for at have en stærk kultur- og genealogisiteret nationalitet og en omstillingsparat, multikulturel "internationalitet"? Denne dualitet skaber en hybrid mentalitet, som bliver til i den lokale, nationale og globale socialitet og som er med til at skabe en nationalitet, der for gymnasieungdoms ved-

kommende både er traditionsforankret og forholder sig med ironisk distance til de semiotiske udtryk for nationalitet, fx når de fremstiller den typiske (traditionsforankrede) færing.

Empiri

Kvalitativt skriftligt interview 02.10.03

Kvantitative/kvalitative interviews i 3. g 2003/2004

Litteraturliste

- Anderson**, Benedict (1986 (1983)): *Imagined communities*. London: Verso Editions and NLB.
- Arge**, Niels Juel (1980): *Merkið*. Tórshavn: Hvessingur.
- Beck**, Ulrich ((1997) (ty.udg. 1986)): *Risikosamfundet – på vej til en anden modernitet*. København: Hans Reitzels Forlag
- Bjerg**, Jens (red.) (2000 (1998)): *Pædagogik – en grundbog til et fag*. København: Hans Reitzels Forlag A/S
- Brix**, Kirsten (2002): *Dialog i Babelstårnet. Analyser af Regin i Liðs fiktive prosaforfatterskab*. Udgivet i serien: *Annales societatis scientiarum Færoensis*, Tórshavn.
- Brown**, Penelope & Stephen C. Levinson (1987): *Politeness. Some universals in language usage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dijk**, Teun A. van (red.) (2003 (1987)): *Discourse as Social Interaction*. Sandon: SAGE Publications
- Dimmalætting**, 5. januar 1889
- Dimmalætting**, 15. juni 1907
- Fairclough**, Norman and Wodak, Ruth (1997): Critical discourse analyses: an overview, in van Dijk, Teun (ed.), *Discourse and Interaction*: London: Sage
- Fairclough**, Norman ((2001 (1989)): *Language and Power*. Pearson Education Limited.
- Fairclough**, Norman ((2003) (1992)): *Discourse and Social Change*. Polity Press/Blackwell Publishing Ltd.
- Fairclough**, Norman (1995): *Critical Discourse Analysis*. The critical Study of Language. Pearson Education Limited.
- Fairclough**, Norman (2003): *Analysing Discourse*. London / New York: Routledge.

- Gellner, Ernest** (1983): *Nations and Nationalism*. Ithaca: Cornell University Press
- Giddens, Anthony** (1985): *The Nation-State and Violence*. (Vol.2 af: A Contemporary Critique of Historical Materialism). Cambridge: Polity Press.
- Giddens, A.** (1996): *Modernitet og selvidentitet. Selvet og samfundet under sen-moderniteten*. København: Hans Reitzel forlag.
- Halliday M.A.K.** (M.I.M. Matthiessen) (2004): *An introduction to functional grammar*. London: Arnold.
- Hauge, Rod; Harrop, Martin & Breslin, Shaun** (2000): *Styrelsesskick och politik*. [Org. Comparative Government and Politics. An introduction (1998)]. Nora: Bokförlaget Nya Doxa AB.
- Hjalmarsdóttir, Sigrun** (1998): *Lesibókin. Hin gloymda barnabólkin. Føroyskar lesbókur frá 1891-1990*. Speciale ved Fróðskaparsetur Føroya (upubl.)
- Illers, Knud et al.** (2002): *Ungdom, identitet og uddannelse*. Roskilde: Roskilde Universitetsforlag.
- Jørgensen, Marianne Winther og Philips, Louise** (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Kristiansen, Søren & Krogstrup, Hanne Kathrine** ((2002) (1999)): *Deltagende observation. Introduktion til en forskningsmetodik*. København: Hans Reitzels forlag.
- Lindberg, Bo** (1993): *Europa och latinet*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Milner, Jon** (2003): *Mellem etik, lingvistik og kulturteori. Analyser af diskursiv konstituering af national identitet*. Ph.d. afhandling. Danmarks Pædagogiske universitet
- Nauerby, Tom** (1996): *No Nation is an Island*. Århus: Aarhus University Press.
- Ongstad, Sigmund** (2004): *Språk, kommunikasjon og didaktikk*. Bergen: Fagbokforlaget. Landslaget for norskundervisning. www.fakbokforlaget.no
- Penne, Sylvi** (2001): *norsk som identitetsfag*. Oslo: Universitetsforlaget
- Politikens store nye NU DANSK ordbog** (version 2.1.) (1997). Politikens Forlag A/S.
- Qvortrup, Lars** (1998): *Det hyperkomplekse samfund: 14 fortællinger om informationssamfundet*. København: Gyldendal.
- Qvortrup, Lars** (2001): *Det lærende samfund. Hyperkompleksitet og viden*. København: Gyldendal.
- Rasmussen, Jens** (1996): *Socialisering og læring i det reflektivt moderne*. København: Unge Pædagoger.
- Rasmussens, Jens** (2004): *Undervisning i det reflektivt moderne*. København: Hans Reitzels forlag.
- Rigsdagstidende, folketinget 1906*, sp. 946
- Rokkan, Stein** (1987): *Stat, nasjon, klasse*. Universitetsforlaget AS.
- Thomassen, Arnfinnur** (1985): *Færøsk i den færøske skole*. Fra århundredeskiftet til 1938, Odense: Odense Universitets Konsistorium.
- Thomsen, Rógvi** (1993): *Høvdingar hittast: Tróndur í Gøtu og Sigmundur Brestisson í føroyskum bókmentum og samleika*. In: Frændafundur. Red. Magnús Snædal og Turið Sigurðardóttir. Reykjavík
- Thomsen, Rógvi** (2005): *Millumleikur í fortíðini – hugburður í nútíðini*. In: Eyðvinur. Tórshavn: Fróðskaparfelag.
- Tischer, Stefan et.al.** (2003 (2000)): *Methods of Text and Discourse Analysis*. Sage Publications. www.sagepub.co.uk
- Østerud, Øyvind** (1991): *Statsvitenskap. Innføring i politisk analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Østerud, Øyvind** (1994): *Hva er nasjonalisme?* Oslo: Universitetsforlaget

¹ Det empiriske materiale, som denne artikel bygger på, er primært en kvantitativ/kvalitativ spørgeskemaundersøgelse, der blev lavet i næsten alle 3.g klasser (10 ud af 11) i Færøerne i 2004. Øvrige referencer i artiklen til det færøskfaglige felt bygger på forskning, som er foretaget i tidsrummet 2001-2004 i det almene gymnasium i Færøerne, i form af klasserums-observationer, livshistorie interviews af både elever og lærere og kvalitative og kvantitative spørgeskemaundersøgelser (både elever og lærere).

² Rod Hauge et al ((1998) 2000), s. 38/39

³ Rod Hauge et al. ((1998) 2000), s. 33

⁴ Anthony Giddens (1985)

⁵ Benedict Anderson ((1983) 1986), s. 15

⁶ Jon Milner (2003), s. 47

⁷ Øyvind Østerud (1991)

⁸ Spørgeskema 2. okt 02 - Eyð

⁹ Deixis defineres således: nearly all sentences in natural languages encode point of view by means of deixis. Deixis has to do with the ways in which sentences are anchored to certain aspects of their contexts of utterance, including the role of participants in the speech event and their spatio-temporal and social location. For example, the pronoun 'I' normally refers to the participant who have the role of speaker, while 'now' refers to a time that includes the time of the utterance, and 'there' refers to a place more distant from the speaker than that indicated by 'here' – and so on." ((Brown & Levinson 1987: 118). Her fra Jon Milner (upubl. 2004), s. 122).

¹⁰ Bo Lindberg (1993)

¹¹ Studentaskúlakunngerðin. *Kunngerð nr. 102 frá 26. juni 2001 um studentaskúlar og stakgreinalestur á studentaskúlastigi, sum seinast broytt við kunngerð nr. 52 frá 20. august 2004.* – ad hoc oversættelse

¹² Eyð 2. okt. 2002

¹³ I den nationale periode var det især den tyske opfattelse af kultur, der var inspirationen for både nationsbygningsprojektet og det kultur-

elle arbejde, der blev lavet af nationalbevægelsens tilhængere. Den kulturelle opfattelse som var dominerende, var i høj grad i overensstemmelse med J.G. Herders opfattelse af kultur som fælles identitet, hvor hvert folk har sin kultur og sin ånd (Volkgeist), og hvor kultur i Herders forfatterskab frit kan udskiftes med ord som "folk" eller "nation". Folkelighed, som er et af Herders begreber: "betegner en idealiseret forestilling om oprindelig, ægte og ukunstlet kultur, fx folkeviser, og det bruges i videre forstand om den oplevelse af samhørighed mellem mennesker inden for et geografisk område, som er begrundet i fælles vilkår mht. sprog, historie, retsopfattelse, natur og fremtidsmål. Folkelighed er i denne forstand national, men ikke nationalistisk: Den er historisk og aktuelt knyttet til et bestemt folk, men indebærer ingen forestilling om overlegenhed i forhold til andre folk, der hver for sig har udviklet egne folkelige særpræg" (her gengivet fra den elektroniske udgave af: Den Store Danske Encyklopædi, Gyldendal 2004). Det skal bemærkes, at den udelukkelse eller opfattelse af, at en kultur er renere end andre, som bl.a. kendetegnede nazismen, ikke har haft nogen pedant i den færøske nationalbevægelse, men den kan nok siges at have bevæget sig på kanten i nogen tilfælde, hvilket ikke vil blive behandlet yderligere i denne artikel, men det skal alligevel understreges, at jeg har været opmærksom på den problematik. Men da der ikke i det empiriske materiale ses så meget til denne rendyrkelse eller yderliggående udelukkelse og intolerance, har jeg ikke vurderet det som relevant i denne forbindelse.

¹⁴ K-K01B-11

¹⁵ K-S01A-6

¹⁶ K-S01A-5

¹⁷ M-S01X-1

¹⁸ M-S01X-1

¹⁹ J.Rasmussen (2004), s. 204/05 – referencen til Vygotsky også her læst hos J. Rasmussen s.

201ff.

- ²⁰ Som reaktion på den behavioristiske stimulus/responsmodel, lavede Vygotsky en tre-kantsmodel, hvor konteksten skal forstås som en mediering mellem subjekt og objekt. ”Mediering kan, afhængigt af kontekst, foregå ved hjælp af redskaber, symboler, grafik, skemaer teorier eller modeller, men for Vygotsky var den vigtigste af alle former for mediering den sproglige. Sproget kan mere end noget andet artefakt mediere mellem det subjektive og det objektive, men også mellem lavere og højere mentale funktioner, hvor de sidste per definition er kulturelt medierede. Et artefakt er et produkt af menneskelig frembringelse, så udtrykket understreger, at medierende artefakter allerede er bærere af kultur. Vygotsky så vel nærmest artefakter som en parallel til tekniske redskaber, blot med den forskel, at tekniske redskaber forandrer strukturen i arbejdet, mens artefakter forandrer mentale strukturer” [J. Rasmussen (2004), s.202]
- ²¹ Her læst hos J. Rasmussen (2004) s. 201/202
- ²² K-K01B-1 – ville have valgt tjóðveldisflokkur
- ²³ K-K01B-3 - upolitisk
- ²⁴ K-S01A-4 – ville have valgt sjálvstýrisflokkur
- ²⁵ K-H01B-4 – ville have valgt fólkaflokkur
- ²⁶ K-S01X-9 - ville have valgt tjóðveldisflokkur
- ²⁷ Eyð er ikke den eneste af informanterne, som placerer den typiske færing i Danmark; andre exx ses hos Marta og Eyðdis
- ²⁸ 50% (12) af dem, der tilhører denne kategori, har svaret som denne elev, 45,8% (11) har svaret fra den bygd/by, jeg kommer fra, og 4,2% (1) havde svaret dansk statsborger
- ²⁹ Her står det lige mellem dem, der har svaret by/bygd og færing 37,5% (9). 16,7%(4) har ikke svaret og 8,3% (2) har svaret dansk statsborger
- ³⁰ Her svarer 20,8% (5) det samme som denne informant, europæer svarer 25% (6), dansk statsborger/ikke svaret: 16,7% (4), til den vestlige verden: 12,5% (3), Nordbo: 8,3% (2)
- ³¹ Udsagn: 2.1.2, 2.3.3 og 2.4.3: K-H01A-2
- ³² Udsagn 2.3.2-2.6.2: K-H01Ð-9
- ³³ Udsagn 2.1.1 – 2.7.1: K-H01Ð-7
- ³⁴ K-K01B-2
- ³⁵ DSDE siger bl.a. således om begrebet ”folk”: Den nationale betydning af begrebet folk har rødder i 1800-t.s nationalromantik og idéen om, at (national)stater kun bør rumme én nation. Folket som synonym for nationen eller den etniske gruppe opfattes som mennesker med fælles sprog, historie, kultur og evt. race.
- ³⁶ Rigsdagstidende, folketinget 1906, her læst i Arnfinnur Thomassen (1985), s.33
- ³⁷ ”Mest som” svarer: 1,4% (2) dansk statsborger, ”Næstmest” svarer: 4,7% (7) dansk statsborger, ”Tredjemest” svarer: 10,8% dansk statsborger
- ³⁸ Føler sig som Nordbo, som nr. 2: 8,1% (12), nr. 3: 26,4% (39). Ingen føler sig som Nordbo, som nr.1
- ³⁹ M- H01X-9
- ⁴⁰ I 2003 svarede pigerne i Vágur 81,3% færøsk og 18,8% dansk.
- ⁴¹ K-K01A-2
- ⁴² M-K01A-9
- ⁴³ J.Rasmussen (2004) – se note 18
- ⁴⁴ Ifølge DSDE defineres moderne nationer stadig ud fra to forskellige måder, hhv. den ”franske” og den ”tyske”. Det franske nationsbegreb lægger vægten på overbevisning, sprog og kultur (civilisation) og gav indtil 1990’erne automatisk borgerret (indfødsret) til alle, som fødtes på fransk territorium, jus soli. Det tyske nationsbegreb, der blev lovfæstet i Bürgerliches Gesetzbuch fra 1913, lægger vægt på fødsel og afstamning, jus sanguinis. Denne bestemmelse af nationalitet er stadig gældende i Forbundsrepublikken, Danmark og de fleste andre europæiske lande.
- ⁴⁵ M-H01U-4
- ⁴⁶ M.A.K. Halliday (M.I.M. Matthiessen), (2004), s.31
- ⁴⁷ fx nævner 10 ud af 16 elever færøsk dans som typisk færøsk kultur i det skriftlige kvalitative spørgeskema 4.okt.2002

- ⁴⁸ Pól Jákup 2. okt. 2002
- ⁴⁹ N. Fairclough (2003) (1992)), s.87/88
- ⁵⁰ Teun A. Van Dijk ed (2003), s. 1 ff.
- ⁵¹ N. Fairclough (2003) (1992)), s.87/88
- ⁵² N. Fairclough (2003) (1992)), s.91
- ⁵³ Genres are realized in actional meanings and forms of a text, discourses in representational meanings and forms, and styles in identificational meanings and forms. This means that particular semantic relations or grammatical categories and relations will be seen as primarily associated with either genres, or discourses or styles (Analysing discourse, s.67)
- ⁵⁴ M-K01A-10 – ville have valgt fólkaflokkur
- ⁵⁵ K-H01A – 15 – ville have valgt javnaðarflokkur
- ⁵⁶ K-H01B – 1 – ville have valgt javnaðarflokkur
- ⁵⁷ K-H01Ð – 15 – ville have valgt tjóðveldisflokkur
- ⁵⁸ K-K01A – 2 – ville have valgt tjóðveldisflokkur
- ⁵⁹ K-H01Ð - 12 – ville have valgt fólkaflokkur
- ⁶⁰ K-H01B – 1 – ville have valgt javnaðarflokkur
- ⁶¹ K-H01Ð - 14 – ville have valgt tjóðveldisflokkur
- ⁶² K-H01Ð – 15 – ville have valgt tjóðveldisflokkur
- ⁶³ K-H01U-1 – ville have valgt tjóðveldisflokkur
- ⁶⁴ K-H01U-8 – ville have valgt javnaðarflokkur
- ⁶⁵ K-K01A-3 – upolitisk
- ⁶⁶ M-H01U-14 – ville have valgt fólkaflokkur
- ⁶⁷ K-H01U-1 – ville have valgt tjóðveldisflokkur
- ⁶⁸ M-K01A-10 – ville have valgt fólkaflokkur
- ⁶⁹ K-H01B – 1 – ville have valgt javnaðarflokkur
- ⁷⁰ K-K01A-2 – ville have valgt tjóðveldisflokkur
- ⁷¹ K-H01A-8 – ville have valgt tjóðveldisflokkur – fremgár af det næste svar, at informanten mener “íkkí sjálvstøðug”
- ⁷² K-H01U-1 – ville have valgt tjóðveldisflokkur
- ⁷³ K-K01A-2 – ville have valgt tjóðveldisflokkur
- ⁷⁴ K-H01A-8 – ville have valgt tjóðveldisflokkur
- ⁷⁵ K-H01X-1 – ville have valgt sjálvstýrisflokkur
- ⁷⁶ K-H01Ð-14 – ville have valgt tjóðveldisflokkur
- ⁷⁷ M-K01A-10 – ville have valgt fólkaflokkur
- ⁷⁸ K-S01A-4 – ville have valgt sjálvstýrisflokkur
- ⁷⁹ K-K01B-3 – upolitisk
- ⁸⁰ K-H01A-2 – ville have valgt javnaðarflokkur
- ⁸¹ K-H01A-8 – ville have valgt tjóðveldisflokkur
- ⁸² K-H01B-10 – ville have valgt fólkaflokkur
- ⁸³ M-H01U-12 – ville have valgt fólkaflokkur
- ⁸⁴ M-H01U-14 – ville have valgt fólkaflokkur
- ⁸⁵ K-H01B-9 – ville have valgt fólkaflokkur
- ⁸⁶ K-H01B-21 – ville have valgt tjóðveldisflokkur
- ⁸⁷ K-K01B-4 – ville have valgt sjálvstýrisflokkur
- ⁸⁸ K-H01X-1 – ville have valgt sjálvstýrisflokkur
- ⁸⁹ *www.kvinna.fo*, ymiskt annað: hvør er føyoyingur – 25.03.05
- ⁹⁰ Lars Qvortrup (2001), s. 27ff
- ⁹¹ N. Fairclough (2003) (1992)), s.87/88
- ⁹² M-H01U-4 – ville have valgt sambandsflokkur
- ⁹³ se Rod Hauge et al ((1998) 2000), s. 38/39
- ⁹⁴ Arge, N.J.: (1980), s. 9ff